
**NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS
A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS JEGYÉBEN ÉS
AZ EURÓPAI UNIÓ
FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA**

A fenntartható fejlődés fogalmának jelentősége
A fenntartható fejlődés megvalósításának akadályai
Feladatok a XXI. századra: a fenntartható fejlődés ENSZ-programja
Az OECD és a fenntartható fejlődés
A fenntartható fejlődés stratégiájának elfogadása az Európai Unióban

---

2002

Kiadja:
a Fenntartható Fejlődés Bizottság

Fenntartható Fejlődés Bizottság titkársága:
Környezetvédelmi Minisztérium
1011 Budapest, Fő utca 44-50.

Felelős kiadó: *Lánszki Imre*
Lektorálta: *Gellér Zita, Pomázi István*

NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS JEGYÉBEN ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Bevezető értékelések:

- Romano Prodi, az Európai Bizottság elnöke ..... (1.)*
Láng István, Magyar Tudományos Akadémia..... (2.1.)
Gyulai Iván, Ökológiai Intézet Alapítvány..... (2.2.)
Faragó Tibor, Fenntartható Fejlődés Bizottság..... (2.3.)
Pomázi István, Környezetvédelmi Minisztérium ..... (2.4.)
Gordos Árpád, Bartha Péter, Külügyminisztérium..... (2.5.)
Schmuck Erzsébet, Magyar Természetvédők Szövetsége . (2.6.)

A kiadvány szerkesztője:

Faragó Tibor, a Fenntartható Fejlődés Bizottság titkára

TARTALOM

1.	A SZÜKSÉGBŐL ERÉNYT KOVÁCSOLVA: ÉLNÜNK KELL A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS ÁLTAL KÍNÁLT LEHETŐSÉGEKKEL (<i>Romano Prodi</i>).....	7
2.	A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS FOGALMA, A NEMZETKÖZI HÁTTÉR, AZ EU-STRATÉGIA KIALAKULÁSA ÉS JELENTŐSÉGE	9
2.1.	A Brundtland Bizottság és a fenntartható fejlődés fogalmának és jelentőségének nemzetközi elismerése (<i>Láng István</i>).....	9
2.2.	A fenntartható fejlődés lényege és megvalósításának akadályai (<i>Gyulai Iván</i>).....	11
2.3.	ENSZ program a fenntartható fejlődésről, az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottsága és ezek hazai vonatkozásai (<i>Faragó Tibor</i>).....	15
2.4.	Az OECD szerepe a fenntartható fejlődés megvalósításában (<i>Pomázi István</i>)	19
2.5.	A fenntartható fejlődés célkitűzésének, stratégiai alapjainak elfogadásához vezető folyamat az Európai Unióban (<i>Gordos Árpád, Bartha Péter</i>).....	23
2.6.	Társadalmi vélemény és részvétel az EU-stratégia tervezési folyamatában (<i>Schmuck Erzsébet</i>)	25
3.	AZ EURÓPAI UNIÓ FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA	27
3.1.	Göteborgi Európai Tanács: Elnökségi döntések.....	27
3.2.	Az Európai Unió Fenntartható Fejlődési Stratégiája.....	33
3.3.	A Fenntartható Fejlődési Stratégia (Az Európai Bizottság által közreadott változat, angol nyelven).....	49

MELLÉKLETEK

A.	Hivatkozások, kiadványok	65
B.	Az EU Stratégiával kapcsolatban hivatkozott intézmények, politikák, programok..	67
C.	Rövidítések	69

1. A SZÜKSÉGBŐL ERÉNYT KOVÁCSOLVA: ÉLÑUNK KELL A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS ÁLTAL KÍNÁLT LEHETŐSÉGEKKEL

Romano Prodi, az Európai Bizottság elnöke
2001. június 15.

A fenntartható fejlődés: egy koncepció ritkán ajánlhatott ilyen sokat ilyen sokaknak, miközben ennyire kevesen méltányolták. A hosszú távú előnyök mellett pedig valódi lehetőségeket kínál a jelenben.

Az Európai Tanács június 15-én és 16-án Göteborgban találkozik; ennek az állam- vagy a kormányfők, illetve jómagam vagyunk a tagjai. A napirend egyik fontos témája az Európai Unió fenntartható fejlődési stratégiájának elfogadása, ami az Európai Bizottság által e hónapban korábban előterjesztett javaslaton alapul.

Kevesen vannak, akik nem értenek egyet a központi gondolattal – azzal, hogy életünk minősége a társadalmi haladástól és a környezetről való megfelelő gondoskodástól függ, s nem csupán a gazdasági teljesítménytől. De amikor a gyakorlati tettekre kerül sor, úgy látszik, hogy a politikai akarat néha hiányzik. 1992-ben a Rio de Janeiróban megtartott Föld Csúcs alkalmából a világ vezetői elkötelezték magukat a fenntartható fejlődés mellett, de ezeket a szép szavakat alig követték a tettek.

Akárhogyan is történt a múltban, szilárdan hiszem, hogy a Göteborgban útjára indítandó stratégia megérdemli Európa polgárainak teljes figyelmét, s különösképpen az üzletemberekét két alapvető okból:

Először, miközben életszínvonalunk sok vonatkozásban most magasabb, mint bármikor korábban, számos trend komoly veszélyt jelent életünk minőségére. E problémák közül jó néhány az időben lassan bontakozik ki. Hatalmas problémákat halmozhatunk fel gyermekeink és unokáink számára.

Másodszor, miközben gazdaságaink fenntarthatóbb pályára állítása a mindennapi ügyeink kezelésében is változásokat tesz szükségessé, egyúttal ez óriási lehetőségeket is kínál. A fenntartható fejlődést célzó politikák a műszaki innováció és a beruházások új hullámát indíthatják el, ami megteremti a jövő munkahelyeit. Ezt a lehetőséget teljes egészében ki kell használnunk.

A Bizottság javaslata a Fenntartható Fejlődési Stratégiára számos olyan problémára összpontosít, amelyek kapcsán azonnali beavatkozásra van szükség. Ha ezt nem tesszük, akkor megoldásuk majd nagyon költséges lesz, vagy – ami még rosszabb – e problémák egyszerűen visszafordíthatatlanná válnak. Most kell cselekednünk, mivel a termelési technológiák, a földhasználat vagy az infrastruktúra terén a változások nem vihetők végbe egyik napról a másikra. Erre két kiváló példa: az éghajlatváltozás, amely kiválthatja az időjárásra gyakorolt gyökeres hatásokat és a tengerszint emelkedését, illetve a természeti erőforrások gyors kimerülése, s különösen a biológiai sokféleség csökkenése.

Más területeken is a fenntarthatatlan fejlődés figyelmeztető jelei mutatkoznak, olyanok, mint a környezetben felhalmozódó mérgező vegyi anyagok, az antibiotikumokkal szembeni ellenállás, a nem megfelelő élelmiszerbiztonság okozta egészségi kockázatok. Egyes halfajok állományai

közel állnak a teljes kipusztuláshoz, s az is nyilvánvaló, hogy Európa mezőgazdaságának alapvető reformra van szüksége előtérbe állítva a mennyiség helyett a minőséget, illetve a jobb környezeti teljesítményt.

Az a tény, hogy jelentős változásra van szükség, nem kelthet olyan félelmet, miszerint a fenntartható fejlődés érdekében bevezetendő politikák károsak lesznek gazdaságaink számára. A széles körben elterjedt téves nézetekkel szemben a fenntartható fejlődés nem növekedés-ellenes és nem piac-ellenes. Valójában ez a káros pénzügyi támogatások fokozatos megszüntetését, valamint a piaci erők és ármechanizmusok építő jellegű alkalmazását jelenti úgy, hogy a környezetbarát termékek bevezetését bátorítjuk és az innovációt jutalmazzuk.

Való igaz, hogy rövid távon bizonyos fenntarthatatlan trendek megfékezését szolgáló intézkedések jelentős költségekkel járnak néhány ágazatban. Ugyanakkor ezeket a költségeket ellensúlyozni fogják olyan lehetséges bevételi források a környezeti ipar területén, amelyek tisztább, az erőforrások hatékonyabb felhasználásával készülő termékeket kínálnak. Az alkalmazkodásban támogatni kell azokat, akiket hátrány ér, annál is inkább, mivel a fenntartható fejlődésnek világos társadalmi dimenziója is van.

Mindennél fontosabb, hogy észben tartsuk: a hosszú távú gazdasági fejlődés elsősorban a műszaki haladástól függ. Egy ambiciózus fenntartható fejlődési stratégia ténylegesen erősítheti a gazdasági növekedést az innováció ütemének fokozásával, s végső soron olyan árukat eredményezhet, amelyek olcsóbbak és tisztábbak. Például, miért ne válhatna fokozatosan kevésbé költségessé a megújuló energia a további műszaki fejlesztések révén, mint a fosszilis tüzelőanyagokból előállított energia?

Egyre több előrelátó vállalat értette már meg, hogy a fenntartható fejlődés új lehetőségeket kínál, és ennek megfelelően kezdte meg a beruházások és a kutatási tervek átalakítását. A vállalkozói magatartás ilyenén megváltozásának gyors elterjedése várható, ha egyszer olyan piaci ösztönzőket használnak az elvárások és a magatartás alakítására, mint a szennyezési engedélyek kereskedelme, az úthasználati díjak és a környezeti adók. A jövő technológiáiba vetett vállalkozói bizalom megerősítése érdekében a kormányoknak szilárd szabályozási kereteket és világos hosszú távú célkitűzéseket kell biztosítaniuk.

Természetesen, a fenntartható fejlődés nemcsak Európa ügye. Az éghajlatváltozás és a természeti erőforrások károsodása globális problémák. Egy ambiciózus fenntartható fejlődési stratégia elfogadása abba a kedvező helyzetbe hozná az EU-t, hogy a világot aggodalommal eltöltő kérdésekre a megfelelő válaszok megtalálásával versenyelőnyhöz jutunk.

Azt akarom, hogy az Európai Unió célozza meg a vezető szerepet a világban a fenntartható fejlődés tekintetében, vállaljon úttörő szerepet a technológiák terén, s mutasson politikai példát nemzetközi partnereink számára. Mindenekelőtt a saját házunkat kell rendbe tenni, miközben egyik szemünkkel folyamatosan politikáink másokra – különösen a fejlődő országokra – gyakorolt hatását figyeljük.

Az állam- és kormányfőknek lehetősége van Göteborgban egy pozitív jövőkép kitűzésére, ami alapján valósággá válhat egy fenntarthatóbb jövő. Ez egy olyan lehetőség, amelyet nem szabad elmulasztani.

2. A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS FOGALMA, A NEMZETKÖZI HÁTTÉR, AZ EU-STRATÉGIA KIALAKULÁSA ÉS JELENTŐSÉGE

2.1. A BRUNDTLAND BIZOTTSÁG ÉS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS FOGALMÁNAK ÉS JELENTŐSÉGÉNEK NEMZETKÖZI ELISMERÉSE

Láng István, Magyar Tudományos Akadémia

Az ENSZ első környezetvédelmi világértekezletét 1972-ben rendezték meg Stockholmban. Ezen az összejövetelen elsősorban a környezeti elemek (levegő, víz, talaj, élővilág, táj) szennyeződésének és degradációjának veszélyeire hívták fel a figyelmet. A fejlődő országok természetesen igyekeztek előtérbe helyezni saját társadalmi, gazdasági problémáikat. A szegénység leküzdése, az éhezés megszüntetése, a gazdasági egyenlőtlenségek enyhítése együtt jelentkezett a tiszta környezet megőrzésének, illetve helyreállításának igényével. A stockholmi konferencia dokumentumaiban azonban még nem használták a fenntartható fejlődés fogalmát.

A nyolcvanas évek elején jelent meg a „fenntarthatóság” vagy a „fenntartható fejlődés” kifejezés. Általános ismertségét Lester R. Brown a fenntartható társadalom kialakításával foglalkozó műve (Building a Sustainable Society) váltotta ki, amely 1981-ben jelent meg. A szerző összekapcsolta a népesség növekedését a természeti erőforrások hasznosításával és mindezt úgy kívánta megoldani, hogy minimális legyen a természeti környezet mennyiségi és minőségi romlása.

A nyolcvanas évek első felében nyilvánvalóvá vált, hogy előbb-utóbb újabb környezetvédelmi világkonferencia szervezésére kerül sor a hosszú távú stratégiai feladatok kijelölésére. Az is egyértelmű lett, hogy a környezetvédelem nem létezik önmagában, hanem összefonódik a gazdasági és szociális kérdésekkel. Ilyen távlati és koncepcionálisan új stratégia körvonalainak kidolgozására hozta létre az ENSZ Közgyűlés a Környezet és Fejlődés Világbizottságát, melynek vezetésére Gro Harlem Brundtland asszonyt, a Norvég Királyság miniszterelnökét kérte fel. A Bizottság 22 tagból állt és a tagokat az elnök asszony választotta ki megfelelő tájékozódás és konzultáció után. Az alapelv az volt, hogy a Bizottság fele a fejlődő országokból, fele az iparilag fejlett országokból kerüljön ki. Egy másik csoportosítás szerint az egyik felét politikusok, közéleti személyiségek, a másik felét a tudományos élet és a környezetvédelmi mozgalmak képviselői alkossák. A lehetőségek határain belül érvényesítették a földrajzi arányosság elvét is. A Bizottság tagjai közé a közép- és kelet-európai térségből három ország egy-egy állampolgára, köztük Magyarország egy képviselője (Láng István akadémikus) került be.

A Bizottság 1984-ben alakult meg és 1987 februárjában fogadta el a „Közös Jövők” („Our Common Future”) című jelentést, amely 27 nyelven több mint egymillió példányban jelent meg. A jelentést az ENSZ Közgyűlése is megvitatta, és amikor döntött az 1992. évi környezetvédelmi világkonferencia összehívásáról, az előkészítő munkák alapjául a jelentés főbb megállapításait fogadta el. A második ENSZ világkonferenciát 1992-ben Rio de Janeiróban tartották és a Környezet és Fejlődés Konferenciájának nevezték el.

A jelentés alapkoncepciója az volt, hogy a Föld minden lakosának joga van arra, hogy emberhez méltó körülmények között élhessen, és az alapvető emberi szükségleteit kielégíthesse. Figyelembe véve a XXI. század első negyedére prognosztizált népességet, illetve azt a jogosan igényelt életszínvonal-emelkedést, ami az alapvető szükségletek kielégítésére irányul a fejlődő országokban, globális méretekben mintegy négy-öttszörös termelés-növelésre lenne szükség

ötven év alatt. Ha mindez a jelenlegi technológiákkal és termelési eljárásokkal valósul meg, akkor elkerülhetetlenül ökológiai katasztrófa következik be. Tehát változások szükségesek az erőforrások hasznosításában, a technológiák környezeti hatásaiban, a népesség növekedési ütemében, a gazdasági élet célkitűzéseiben, az egész társadalom értékrendjében. A jelentés külön hangsúlyozta a fejlett országok pazarló fogyasztói szokásai megváltoztatásának szükségességét is.

A „Közös Jövönk” jelentés fő üzenete a fenntartható fejlődés stratégiájának alkalmazására irányult. Ez olyan fejlődési modell, amely a mennyiségi növekedést és minőségi fejlődést egyaránt magában foglalja, de ezek egymás közti aránya szükségszerűen eltér az egyes országok esetében. Más szavakkal kifejezve, a koncepció szerint a fejlődő országoknál a mennyiségi jellegű növekedés jellegzetes lesz a következő évtizedekben, de a környezetkímélő jelleg követelményei is előtérbe kerülnek. A fejlett országok esetében általában nem a további növekedés az elsődleges cél, hanem a termelés és a fogyasztás minőségi jellegű változtatása. A környezetkímélés és az erőforrás-takarékosság természetesen elsőrendű igény.

A jelentés nagyon röviden és tömören határozta meg a fenntartható fejlődés fogalmát: „a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket”. Ez a megfogalmazás elsősorban politikai jellegű állásfoglalást tükröz. A középpontban az ember áll, aki életszükségleteit úgy elégíti ki, hogy egyúttal a jövő generációk hasonló érdekeit is figyelembe veszi. A környezet védelmét és az erőforrások takarékos használatát közvetlenül nem említi a meghatározás. A fenntartható fejlődés fogalma ily módon a fejlődő világ, illetve a fejlett országok alacsony jövedelmű társadalmi csoportjai számára jelentett üzenetet, hogy reményt adjon a jövőt illetően. A közvetett értelmezésnél azonban egyértelművé vált, hogy a jövő nemzedékek csak akkor részesülhetnek a földi javakban, ha nagyfokú takarékoság valósul meg az erőforrások hasznosításában, illetve ha a környezet értékeit is megőrzik. Ez az üzenet viszont a fogyasztói társadalmat figyelmeztette a változtatás szükségességére.

A „Közös Jövönk” jelentés kiterjesztette a fenntartható fejlődés fogalmát a társadalmi cselekvések egyéb dimenzióira is. A jelentés szerint a fenntartható fejlődéshez szükség van olyan *politikai rendszerre*, amely lehetővé teszi a hatékony állampolgári részvételt a döntéshozatalban; *gazdasági rendszerre*, amely képes arra, hogy terméktöbbleteket és műszaki ismereteket önállóan és fenntartható módon állítson elő; *szociális rendszerre*, amely lehetőséget ad a diszharmonikus fejlődésből eredő feszültségek feloldására; *termelési rendszerre*, amely tiszteltben tartja azt a kötelezettséget, hogy meg kell őrizni az ökológiai alapokat a fejlődés érdekében; *technológiai rendszerre*, amely folyamatosan keresi az új megoldási lehetőségeket; *nemzetközi rendszerre*, amely a kereskedelmi és a pénzügyi eljárások fenntartható módszereit részesíti előnyben; *adminisztratív rendszerre*, amely rugalmas és képes az önkorrekcióra.

A fenntartható fejlődés három alappilléren nyugszik: környezeti, gazdasági és szociális pillérekben és mindhármát mérlegelni kell a konkrét intézkedésekben, cselekvésekben. A fenntartható fejlődés, mint általános stratégiai cél bevonult a nemzetközi konferenciák, értekezletek dokumentumaiba és a nemzeti kormányok cselekvési programjaiba. A Brundtland Bizottság jelentése nemcsak a politikai, kormányzati és a társadalmi szférákra volt hatással, hanem a tudományos körök érdeklődését is felkeltette. A világ legrangosabb tudományos folyóirataiban 1988-1997 között több mint 1200 hivatkozás található a jelentésre. Az Európai Unió is átvette a szóhasználatot és törekszik annak érvényesítésére az egyes programokban, illetve a gazdasági és jogi szabályozás eszközeiben. Az ENSZ soron következő nagyszabású konferenciáját 2002. augusztus végén, szeptember elején Johannesburgban tartják és ennek elnevezése: Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó.

2.2. A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS LÉNYEGE ÉS MEGVALÓSÍTÁSÁNAK AKADÁLYAI

Gyulai Iván, Ökológiai Intézet Alapítvány

A fenntarthatóság fogalma

„A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket” (Közös Jövők jelentés, 1987).

A fenntartható fejlődés a folytonos szociális jólét elérése, anélkül, hogy az ökológiai eltartóképességet meghaladó módon növekednénk. A növekedés azt jelenti, hogy nagyobbak leszünk, a fejlődés pedig azt, hogy jobbak. (A növekedés az anyagi gyarapodás következtében előálló méretbeli változást, míg a fejlődés a nagyobb teljesítőképesség elérését jelenti.) (Herman Daly).

„A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és a természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg.” („Transition to Sustainability” - Átmenet a fenntarthatóság felé; Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata, Tokió, 2000).

Három, nagyon hasonló meghatározás, mégis lényeges, új szempontokat vetnek fel. A Brundtland Bizottság eredeti meghatározása nem mondja ki a fejlődés célját és mértékét. Daly meghatározása egyértelművé teszi, hogy a fenntartható fejlődés célja a társadalom fenntartása, hogy *a társadalom fejlődése a folytonos szociális jólét elérését jelenti*. Mindez azonban csak olyan mértékben és sebességgel valósulhat meg, hogy az ne veszélyeztesse környezetünk eltartóképességét. Az eltartóképesség szerinti erőforrás-használat nemcsak a környezet megőrzését, hanem a jövő nemzedékek igényeinek kielégítését is biztosítja.

A fenntarthatóság meghatározásából látható, hogy *fontos különbséget tenni az emberiség szükségletei és igényei között*. A szükségletek a jogos igényeket jelentik, amelyeket mindenki számára ki kellene elégíteni. Pontosító kiegészítés a környezet és természeti erőforrások megkülönböztetése is. Nagyon fontos észrevenni a különbséget. *Környezetünk teljesítőképességének két fő komponense van*. Az egyik a *környezet minőségének* biztosítása, a másik a *természeti erőforrások* bősége. A fenntarthatóság egyszerre szól a környezet minőségének megőrzéséről, és az erőforrások fenntartható használatáról.

A fenti meghatározások közösek abban, hogy mindegyikük rámutat a fenntarthatóság legfontosabb feltételeire. Ezek:

- a folytonos szociális jólét megvalósulása;
- az emberek alapvető szükségleteinek kielégítése, az erőforrásokból származó hasznok igazságos elosztása, az egyenlő lehetőségek biztosítása;
- a holisztikus gondolkodásmód, az ágazatok közötti integráció;
- az erőforrások fenntartható, eltartóképesség szerinti használata;
- a környezetminőség biztosítása.

A fenntarthatóság megvalósulásának akadályai

Szemléletbeli akadályok

- A fogyasztói társadalmak szemléletében az ember uralja a természetet, ezáltal az ember szembekerül az eltartó természettel, a természetbe való harmonikus beilleszkedés nem valósul meg.
- A jólét elérésének eszközeként a gazdasági növekedés kap elsőbbséget, ez válik a társadalom céljává. A környezet és maga a társadalom is eszközévé válik a gazdasági növekedés kiszolgálásának.
- A világot szektorokra, ismerethalmazokra bontó szemlélet és oktatás nem alkalmas a környezet és fejlődés összefüggő ügyeinek integrált kezelésére.
- Az emberek legtöbbször a fenntartható fejlődést azonosítják a környezetvédelemmel.

Az emberek tudatában és viselkedésében rejlő akadályok

- A társadalmi jólétet a gazdasági növekedéssel azonosító megközelítés népszerű, mert az emberek legtöbbször a világot anyagi javakban mérik.
- A birtoklás vágya, a másokkal való megosztás készségének hiánya csak nehezen leküzdhető emberi tulajdonság.
- Sokan úgy vélik, hogy a világ problémái megoldhatók a tudományos-technikai haladás által, holott a fennálló problémák legtöbbször erkölcsi, etikai gyökerekkel rendelkeznek.
- A döntéshozók legtöbbször nincs tudatában annak az egyszerű összefüggésnek, hogy a gazdasági növekedés a természet eltartó-képességének a függvénye.
- Az egyes emberek, az egyes társadalmak és a környezet között fennálló jelenlegi viszonyrendszer nem alkalmas az egymással és a természettel való harmonikus együttélés megvalósítására.

Intézményes akadályok

- A valóságot szétszabdoló, tantárgy és tudományág alapú iskolai oktatás alkalmatlan a világot teljességében, összefüggéseiben látó generációk felnevelésére.
- A környezet és fejlődés ügyének összefüggő kérdésköre nem kezelhető szektorokra elkülönülő intézményrendszerekkel, ahol az átjárhatóság és kommunikáció nem biztosított.
- A jogi és közgazdasági szabályozó rendszerek is a szektorszemléletet követik, ezért az elkülönülő szabályok és szabályozók alkalmatlanok az összefüggő ügyek komplex szabályozására.
- Az integráltság hiányának következtében a különböző intézkedések keresztezik egymást, s leggyakrabban a problémák áttérhelését, más formában való megjelenését okozzák.
- Nem alakultak ki azok a mérési, értékelési és nyomon-követési módszerek, amelyek a társadalmi jólétet képesek lennének számunkra jelezni. A GDP és más mérési eszközök alkalmatlanok a fenntarthatóság kimutatására.

- A politikai intézményrendszer nem alkalmas a hosszú távú érdekek, a jövő generációk érdekeinek képviselésére, mert a politikai népszerűség a rövid távú sikereket igényli.
- Nincsenek olyan szabályok, amelyek képesek lennének megakadályozni a multinacionális tőkeérdekek határtalan terjeszkedését a természeti és humán erőforrások gyarmatosításában, a politika ezen érdekeket támogatja a közérdekkel szemben.

Ismereti hiányok

- Az emberek legtöbbje nincs birtokában azoknak az alapvető ökológiai és társadalmi ismereteknek, amelyek szükségesek lennének a fenntarthatóság megértéséhez. Ezeket a mai iskolai oktatás nélkülözi, a kommunikáció nem közli, vagy elhallgatja.
- Nem ismerjük a fenntartható erőforrás-gazdálkodás módjait, s nem ismerjük a fenntartható termelési és fogyasztási mintázatokat.
- A tudomány a mai napig adós maradt a világ dolgainak holisztikus megközelítésével és közérthető megláttatásával.

A közgazdasági megközelítésben rejlő akadályok

- A közgazdasági rendszer nem képes kezelni a negatív környezeti externális hatásokat, következésképpen azokat a társadalom fizeti meg.
- A közgazdasági rendszer nem ismeri el a természeti erőforrások materiális, sem pedig immateriális értékét.
- Mivel a gazdasági folyamatok nem juttatnak elegendő forrásokat a természeti erőforrások és a környezet minőségének megőrzésére és fejlesztésére, ezért a környezeti problémák bővített módon termelődnek újra.

Elengedhetetlen változások a fenntarthatóság érdekében

- Az oktatásban, a politikai és közgondolkodásban fel kell ismerni azt az alapvető tényt, hogy az ember a természet része, múltja, jelene és jövője szempontjából meghatározó a környezet minősége, az erőforrások bősége, s mindezek megőrzésének érdekében harmonikus illeszkedése környezetéhez.
- Helyre kell állítani a társadalmi jólét elsőbbségét a gazdasági növekedéssel szemben. Az emberi fejlődés célja a folytonos szociális jólét megvalósítása, amelyben a gazdaság eszköz, a környezet pedig feltétel.
- Társadalmunk formálásában lényegesen nagyobb figyelmet kell szentelnünk azoknak az erkölcsi, etikai normáknak, amelyek meghatározzák az egyes emberek, egyes társadalmak és környezetük között fennálló viszonyrendszert. Az új etika nem képzelhető el az egyes emberek értékrendjének megváltozása nélkül. Az egész társadalom feladata, hogy ezt az új rendet felállítsa, s hogy az egyes emberek szintjéig nyúljon a megoldás érdekében.
- Az erőforrásokhoz való igazságos hozzáférés lehetősége teremtheti meg a legtöbb ember boldogulását, alkotó szellemi vagy fizikai kibontakozását. A megosztás készségének kialakítása a személyes boldogság és biztonság, megelégedettség feltétele is.

- A különböző társadalmi csoportok megkülönböztetése az egyes társadalmakon belül sürgős feloldást igényel. A megoldás egyik módja, ha ezeket a társadalmi csoportokat nem rekesztjük ki a társadalom ügyeinek intézéséből, csak azért mert etnikailag másak, nők, öregek, fiatalok, vagy másként vélekednek
- Az iskolarendszer és oktatás gyökeres reformjára van szükség, az analitikus, tantárgyi szemléletet a holisztikus látásmódnak és az ennek megfelelő tantárgyi integrációnak kell felváltania.
- A szektorok felett átívelő intézményrendszert kell létrehozni, az integráltságot a jogi és közgazdasági szabályozórendszerben is meg kell testesíteni.
- Ki kell alakítani, és széles körben alkalmazni kell a fejlődés nyomon követésére alkalmas fenntarthatósági mutatókat.
- A globálizációs, centralizációs törekvésekkel szemben elsőbbséget kell adni a helyi közösségek kibontakozásának, a szubszidiaritás gyakorlásán keresztül biztosítani kell ezek önmeghatározási lehetőségét.
- A megfelelő környezet-minőség biztosítása érdekében olyan jogi szabályozórendszert kell létrehozni, amely tiltja, és hosszú távon felszámolja azokat a tevékenységeket, amelyek negatív externális hatása a környezet visszafordíthatatlan károsodásához vezet, illetve olyan gazdasági szabályozókat kell bevezetni, amelyek a természeti erőforrások értékének elismerésén alapulnak.
- A fogyasztói és termelői mintázatokat egy rendszerben kell kezelni, s messze nem elegendő csak a termelés technológiai oldalaira koncentrálni. A fogyasztói mintázatok átalakításának iránya az anyag- és energia-intenzív termékektől és szolgáltatásoktól, az anyag- és energia-szegény termékeken és szolgáltatásokon keresztül a tudás és kultúra fogyasztásának irányába mutat.
- A helyi erőforrások hasznosítása kulcskérdés a fenntartható erőforrás-gazdálkodás szempontjából. A helyi gazdálkodás a közösség és környezete viszonyrendszerében valósul meg, szervesen illeszkedik a közösség életéhez, lehetővé teszi a szerves kultúra folyamatosságát, a közösség együttműködését, a helyi környezeti értékek megbecsülését.
- A környezeti rendszereket – azok átalakítása helyett – adottságaiknak megfelelően kell hasznosítani, oly módon, hogy az ne változtassa meg a környezet ökológiai jellemzőit.

Látnunk kell tehát, hogy a fenntarthatóság elérése nem azt diktálja, hogy óriási pénzeket áldozunk a jelenleg és korábban elkövetett „bűneink” orvoslására, hanem, hogy ne „bűnözzünk” tovább. Ahhoz, hogy meglévő problémáinkat felszámoljuk, előbb meg kell előznünk az újabbak létrejöttét. A megoldás tehát kevésbé technikai jellegű, inkább emberi és környezeti viszonyrendszerünk átértékelését, új etikát, szemléletet, megközelítéseket követel. S valljuk be, ezeket a változásokat nehezebb elérni, mint technikai válaszokat találni a fennálló kérdésekre.

2.3. ENSZ PROGRAM A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSRŐL, AZ ENSZ FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS BIZOTTSÁGA ÉS EZEK HAZAI VONATKOZÁSAI

Faragó Tibor, Fenntartható Fejlődés Bizottság

Az 1972-ben megtartott stockholmi találkozó (ENSZ Konferencia az Emberi Környezetről) huszadik évfordulóján 1992-ben rendezték meg az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciáját, illetve ennek magas szintű szakaszát („Föld Csúcs”), amelyen mintegy száz ország állam- vagy kormányfője vett részt. A világkonferenciát sokrétű és hosszadalmas előkészületek előzték meg. Az ENSZ létrehozta a „Környezet és Fejlődés Világbizottságot” élén a norvég miniszterelnök-asszonnyal (Gro Harlem Brundtland). E bizottság „Közös Jövőnk” c. jelentésében értékelte a társadalmakat, a földi környezetet veszélyeztető legfontosabb folyamatokat és ajánlásokat adott a teendőkre (a Brundtland-bizottságnak tagja volt Láng István akadémikus is, az MTA akkori főtitékára). Az ENSZ Közgyűlés külön határozatokban foglalkozott a tervezett világkonferencia céljával, a felkészülési folyamattal, az „elvárt” eredményekkel. Az ENSZ égisze alatt külön kormányközi előkészítő bizottságot hoztak létre, amelynek ülésein kidolgozták az elfogadásra ajánlott dokumentumok tervezeteit. Ezzel párhuzamosan a legtöbb ENSZ szakosított szervezet, számtalan más kormányközi, illetve nemzetközi szervezet, az ENSZ-tagállamok kormányai és a civil mozgalmak is készültek saját beszámolókkal, értékeléssel, ajánlásokkal az eseményre.

Az 1992-ben Rio de Janeiróban megtartott ENSZ-konferencia első szakaszában a delegációk tovább folytatták az értékelések és ajánlások, mindenekelőtt az átfogó program tervezetének vitáját és végül a magas szintű szakaszt közvetlenül megelőzően készültek el az elfogadásra javasolt dokumentumok. Már akkor is a legnehezebben megoldható témakörök a pénzügyi finanszírozást és a légköri kibocsátásokat érintették. A csúcstalálkozó elfogadta a fenntartható fejlődés átfogó programját („Feladatok a XXI. századra”), valamint a fenntarthatóság alapelveit („Riói Nyilatkozat” a fenntartható fejlődésről) és a tartamos erdőgazdálkodás elveit. Továbbá megnyitották aláírásra az éghajlatváltozással és a biológiai sokféleséggel foglalkozó egyezményeket, azaz az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményt és a Biológiai Sokféleség Egyezményt. Ez utóbbiakat általában „riói egyezményeknek” hívják; bár az előbbi egyezmény szövegét valójában nem ott fogadták el, illetve esetenként e körbe beleértik az ott kezdeményezett és később kidolgozott „sivatagosodási” egyezményt is. E nagy nemzetközi eseményről és annak eredményeiről részletes tájékoztató kiadványok jelentek meg nálunk is („Az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciája: tények és adatok”, szerk.: Bulla M., Faragó T., Nathon I.; ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia MNB, 1992; „Feladatok a XXI. századra, az ENSZ Környezet és Fejlődés Világkonferencia dokumentumai”, szerk.: Bulla M., Foltányi Zs., Moser J., Varga É., Varga J.; Föld Napja Alapítvány, 1993; „Az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciáján elfogadott 'Feladatok a XXI. századra' című program áttekintése, szerk.: Faragó T., Gyulai I., Fenntartható Fejlődés Bizottság, 1994). A világkonferenciával párhuzamosan a civil szervezetek is nagyszabású rendezvényt tartottak Rio de Janeiróban, amelyen keményen kritizálták a világ „fenntarthatatlansági” tendenciáit, és ajánlásokat tettek a nemzetközi szervezetek, illetve a kormányok számára.

A magyar delegációt Göncz Árpád köztársasági elnök, az előkészítő szakaszon Keresztes K. Sándor környezetvédelmi miniszter vezette. A világtalálkozót megelőzően nemzeti előkészítő bizottság alakult és a találkozóra nemzeti jelentés készült („Nemzeti beszámoló az ENSZ 1992.

évi Környezet és Fejlődés Világkonferenciájára”, f.k.: Bulla M.; ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia MNB, 1991). A delegációnak többek között tagja volt az Országgyűlés környezetvédelmi bizottságának elnöke (Rott Nándor), az MTA képviselője (Láng István) és a hazai nem-kormányzati szervezetek egy képviselője is (Vásárhelyi Judit). A két „riói” egyezmény előkészítő tárgyalásaira a környezetvédelmi tárca „főtárgyalókat” jelölt ki (Nechay Gábort a biológiai sokféleséggel, Faragó Tibort az éghajlatváltozással foglalkozó egyezmény esetében). A civil szervezetek riói találkozóján is volt magyar résztvevő (Schmuck Erzsébet). Rio de Janeiróban a magyar delegáció részt vett a dokumentum-tervezetek véglegesítésével foglalkozó tárgyaló csoportok munkájában, a dokumentumok elfogadásában, illetve a delegáció vezetője – a köztársasági elnök – aláírta a két új egyezményt.

Az Európai Unió a fenntartható fejlődés elveire és megközelítésére építő Ötödik Környezetvédelmi Akcióprogramját ugyancsak 1992-ben véglegesítette. Ez akkor még elsősorban az EU környezetpolitikai programja volt, de már részletesen kitért az ágazati feladatokra, a társadalmi együttműködés erősítésére is („A fenntarthatóság felé: az Európai Unió Ötödik Környezetvédelmi Akcióprogramja”; az EU-program magyar nyelvű kiadása. Szerk.: Csanády R. A., Pomázi I., Szabó T., KTM, 1997). Később a fenntartható fejlődést mint általános – a Közösség összes politikáját átható – célkitűzést fogadták el és foglalták bele az EU alapokmányába.

Az ENSZ Közgyűlés által megerősített program koordinálására 1993-ban megalakult az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottsága. E testület egy többéves munkaterv szerint foglalkozott a program egyes elemeivel. Emellett számos világkonferenciát, fórumot tartottak az 1993-1997 közötti időszakban (így például szociális fejlődési, népesedési, élelmezésügyi világkonferenciát). 1997-ben az ENSZ Közgyűlés Rendkívüli Ülésszaka („Rió+5”) keretében értékelték a világtalálkozó óta eltelt időszakra vonatkozóan az ENSZ-program megvalósításának eredményeit és korlátait. Az ülészen megerősítették az eredeti ENSZ-program jelentőségét, s egy újabb többéves munkatervet fogadtak el a végrehajtás elősegítésére a 2002-ig terjedő időszakra („Az ENSZ Közgyűlés Rendkívüli Ülésszaka a fenntartható fejlődés nemzetközi programjának értékeléséről és folytatásáról”, szerk.: Faragó T., Nemes Cs., Fenntartható Fejlődés Bizottság, 1997). Ezen az eseményen is sok vezető politikus értékelt a világban végbemenő, meglehetősen ellentmondó folyamatokat, a régiók fejlettségbeli különbségeinek növekedését, a mind nagyobb kockázatot jelentő globális környezeti problémákat.

A program-, illetve az ENSZ szakosított szervezetei közötti koordinálással is foglalkozó ENSZ-bizottság 1993-tól minden évben ülészen tartott. Az ENSZ-bizottság tevékenységét választott elnökség irányította, amely felelős volt a munkaterv vonatkozó részének végrehajtásáért és a következő ülészen előkészítéséért. E bizottság elnöke lett például 1994-ben Klaus Töpfer akkori német szövetségi miniszter, aki jelenleg az ENSZ Környezeti Programjának a vezetője, 1998-ban Simon Upton új-zélandi miniszter (aki mellett az egyik elnökhelyettesnek választották meg e sorok íróját), 2000-ben a cseh Bedrich Moldan ex-miniszter. A témakör felelős koordinátorává az ENSZ-szervezeten belül 1993-tól Nitin Desai főtítkárhelyettest jelölték ki; tevékenységét az ENSZ-titkárság külön részlege segíti.

A világkonferenciát követően az ENSZ szakosított és regionális szervei, valamint más nemzetközi és kormányközi szervezetek is elkészítették saját fenntartható fejlődési programjukat vagy beépítették programjaikba annak elveit, megközelítéseit (ENSZ Környezeti Program, Egészségügyi Világszervezet, ENSZ Fejlesztési Program, ENSZ-EGB stb.). Ugyancsak az 1992. évi „Föld Csúcs” egyik eredményének tekinthető a Globális Környezeti Alap (GEF) megerősítése és tekintélyes önálló intézménnyé fejlődése: egyéb feladatai mellett 1994-től ez az intézmény működteti a Biológiai Sokféleség Egyezmény és az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény pénzügyi mechanizmusát is. A közelmúltban az Alap

feladata lett egy újabb nemzetközi egyezmény (a „POP-egyezmény”) pénzügyi támogatása és a Kiotói Jegyzőkönyvhöz kapcsolódóan létrehozandó új pénzügyi letéti alapok kezelése. A nemzetközi szervezeteknek a témakörhöz kapcsolódó kezdeményezései sorában külön említésre méltó, hogy az OECD 2001 májusában fogadta el a fenntartható fejlődésre vonatkozó ajánlásokat tartalmazó jelentését. A „riói folyamat” keretében nemzeti programok készültek és bizottságok alakultak a világ legtöbb országában.

Nálunk kormányhatározat rendelkezett a hazai bizottság létrehozásáról 1993-ban – az ENSZ-konferencián elfogadott programból és egyezményekből adódó hazai feladatok meghatározására és a végrehajtás koordinálására. Egyúttal e bizottság készítette elő a témakörhöz kapcsolódó nemzetközi tárgyalásokon való részvételt, foglalkozott az azokon képviselendő állásponttal, illetve segítette a tárcaközi egyeztetést és a bizottságban képviselt nem-kormányzati szervezetekkel való kapcsolattartást. A bizottság elnöke a környezetvédelmi miniszter lett; a bizottság tagjait a tárcák és egyes országos hatáskörű szervek vezetői delegálták. A bizottság később kibővült néhány nem-kormányzati szervezet képviselőjével is. A bizottság konzultatív jelleggel működött; emellett a tagok rendszeresen kaptak írásos anyagokat tájékoztatásként vagy véleményezésre a fenntartható fejlődés tágan értelmezett környezeti-szociális-gazdasági témaköreiben a különböző eseményekről, programokról, tervezetekről. A bizottság ellátta az érintett intézményekkel, egyezményekkel kapcsolatban a tárcaközi felügyeleti feladatkört is (elsősorban a két „riói” egyezmény, az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottság és a Globális Környezeti Alap esetében). A bizottság komoly figyelmet szentelt a tájékoztatásnak: összefoglaló jellegű kiadványok születtek a nemzetközi fórumok fontosabb állásfoglalásairól és dokumentumairól az érintett hazai közvélemény tájékoztatása érdekében, illetve nemzeti beszámolók az említett nemzetközi intézmények részére.

Bár a célkitűzések között eddig nem szerepelt a fenntartható fejlődés átfogó hazai koncepciójának vagy stratégiájának elkészítése, de az elvárásokkal összhangban a fenntartható fejlődés elvei és eszközei megjelentek az egyes ágazati tervekben – különösen a környezetvédelem területén. Így az 1995-ös környezetvédelmi törvény vagy az 1997-ben elfogadott környezetvédelmi program (a Nemzeti Környezetvédelmi Program) a fenntarthatóság elveire, integrált megközelítésére épült. A hazai bizottság által koordinált, 1993-1998 közötti tevékenységet nemzetközi szinten is elismerték: hazánk tagságát rendre megújították az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottságában, 1998-ban magyar alelnököt választott az ENSZ-bizottság, s Budapesten tartották meg 1998-ban a következő ülészakot előkészítő magasszintű találkozót (ezen részt vett az ENSZ főtitkár-helyettese, az ENSZ Környezeti Programjának vezetője és a Globális Környezeti Alap vezetője is; e találkozó társelnökei Angela Merkel akkori német környezetvédelmi miniszter és Szili Katalin magyar környezetvédelmi államtitkár voltak). A „riói folyamathoz” is kapcsolódóan Magyarország tagja lett a Globális Környezeti Alapnak, illetve részese lett a két „riói” egyezménynek.

Az 1997. évi „Rió+5” rendkívüli ENSZ-ülésszak után a fenntartható fejlődés ügye az európai integrációban is nagyobb hangsúlyt kapott. Az Európai Tanács 1999. évi helsinki döntésének értelmében az Európai Bizottság elkészítette az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiáját, amelyet elfogadásra a Göteborgi Európai Tanács elé terjesztettek. A stratégia a Közösség hosszú távú célkitűzéseit fogalmazza meg, figyelembe véve a gazdasági fejlődésre, a társadalmi-jóléti (szociális) ügyekre és a környezetvédelemre vonatkozó, egymással összefüggő elvárásokat és feladatokat. 2001 júniusában az Európai Tanács elfogadta a stratégiát és úgy határozott, hogy annak végrehajtása érdekében javítani kell a belső politikák koordinációját és ki kell dolgozni a konkrét szakterületi stratégiákat. A végrehajtás kérdését minden évben az Európai Tanács tavaszi találkozásán napirendre tűzik. Az elfogadott stratégiát az Európai Unió egyúttal úgy

tekinti, mint a 2002-ben megrendezendő Világtalálkozóra való felkészülése meghatározó dokumentumát. Az Európai Unió számára a környezeti szempontokat, a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás követelményeit tekintetbe vevő gazdasági-társadalmi jövőképet is jelző stratégia alapvető jelentőségű a tagjelölt országok számára is, hiszen annak hatályosulása, végrehajtása már egy olyan időszakra esik, amikor a Közösség ismét új tagokkal bővül. Az erre vonatkozó együttműködés szempontjából is fontos alkalom a 2002-ben esedékes Világtalálkozó.

Az ENSZ Közgyűlés határozata alapján 2002. augusztus végén, szeptember elején kerül sor erre a nagyszabású eseményre: ez lesz a Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó, illetve az ennek keretében megtartandó állam- és kormányfői csúcstalálkozó (2. „Föld Csúcs”). A nemzetközi előkészületekre 2001 májusában az ENSZ Fenntartható Fejlődés Bizottságának ülészsaka keretében részletes menetrendet fogadtak el. A csúcstalálkozó alapvető célja az 1992-ben elfogadott program eddigi végrehajtásának értékelése és a további feladatok meghatározása.

A nemzetközi felkészülési folyamat keretében mindegyik ENSZ régióban 2001 őszi konferenciát rendeztek, ahol megfogalmazták az adott térség országainak értékelését az eddigi eredményekről és állást foglaltak a Világtalálkozóval, annak programjával, s további „közös” feladatokra vonatkozó elvárásokkal kapcsolatban. Ezekkel párhuzamosan számos informális találkozót is rendeztek tekintélyes szakemberek részvételével, a legkülönbözőbb nemzetközi és kormányközi szervezetek fogalmazzák meg ajánlásait és a nem-kormányzati szervezetek is készülnek. A 2002. év során tartják meg a hivatalos előkészítő bizottsági ülészsakokat az ENSZ égisze alatt, amelyeken összesítik az addig beérkezett értékeléseket és javaslatokat, s megkezdik a Világtalálkozó elé terjesztendő dokumentum és ajánlás tervezetek kidolgozását.

A hazai felkészülésnek – mind a Világtalálkozó, mind az EU-stratégia vonatkozásában – megfelelő intézményi keretet ad az 1993-ban megalakult hazai Fenntartható Fejlődés Bizottság. A bizottság elnökeként Turi-Kovács Béla környezetvédelmi miniszter ezzel a céllal kérte 2001 júniusában a bizottságban korábban képvisellel rendelkező intézmények, szervezetek vezetőit a tagok megerősítésére, újrjelölésére. A bizottság 2001 szeptemberében tartotta meg „újjáalakuló” ülését. E testület tehát most elsősorban a fent említett EU-stratégiával összefüggő teendőért és az ENSZ-csúcstalálkozóra való felkészülésért felelős, azaz „nemzeti előkészítő bizottságként” működik. A bizottság egyik alapvető feladata a nemzeti értékelő jelentés elkészítésének koordinálása az EU-stratégia hazai alkalmazásának előkészítésére és a Világtalálkozóra, illetve a jelenlegi helyzet, tendenciák bemutatása a nemzetközileg elfogadott fenntartható fejlődési mutatók segítségével. Emellett a bizottságnak elő kell majd segítenie a témakörrel kapcsolatos legfontosabb nemzetközi egyeztetéseken, előkészítő találkozókon való megfelelő hazai érdekképviselést, valamint a fejleményekről a hazai közvélemény tájékoztatását is.

A felkészülés, az együttműködés és a tájékoztatás nemzetközi szinten és nálunk is különösen indokolt annak tükrében, hogy a fenntartható fejlődés fogalmát, elveit, célját és rendszerét csak nagyon kevesen ismerik és értik, a szociális-gazdasági-környezeti folyamatok hosszú távú összefüggéseire nem irányul kellő figyelem, a fenntartható fejlődést sokszor – rendkívül helytelenül – a „tartós gazdasági növekedéssel”, illetve a növekvő termelési és fogyasztási igényekkel azonosítják. Mindezek következtében a fenntartható fejlődés követelményei egyelőre nem vagy csak nagyon korlátozottan érvényesülnek a tervezési, a fejlesztési és a végrehajtási folyamatokban. A 2002. évi Fenntartható Fejlődési Világtalálkozóra és az Európai Unió Fenntartható Fejlődési Stratégiájára való felkészülés legalábbis alkalmat kínál nemzeti és nemzetközi szinten a gazdaságfejlesztési, a szociális, a természeti erőforrás-gazdálkodási, környezetterhelési és környezetvédelmi tendenciák elemzésére, az eddig e téren elfogadott programok kritikai értékelésére, a további teendők megfogalmazására.

2.4. AZ OECD SZEREPE A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS MEGVALÓSÍTÁSÁBAN

Pomázi István, Környezetvédelmi Minisztérium

Az 1961-ben megalakult Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) 30 gazdaságilag fejlett tagállamot tömörítő kormányközi szervezet, amely 70 nem-tagországgal, számos nemzetközi és nem-kormányzati szervezettel tart aktív kapcsolatot. Magyarország az euro-atlanti integrációs folyamat első állomásaként 1996 májusában csatlakozott az OECD-hez. Az OECD egyik fő feladata a legfontosabb (világ)gazdasági, társadalmi, környezeti folyamatok elemzése és ajánlások megfogalmazása a tagországok számára a hatékonyabb kormányzati tevékenység érdekében. A szervezet tagországokat értékelő vizsgálati rendszere kiterjed a gazdaságpolitikára, az energiapolitikára, egyes ágazati politikákra és a környezetpolitikára. A hagyományosan mértékadó nemzetközi szervezet az 1992. évi riói „Környezet és Fejlődés” ENSZ Konferenciát követően egyre mélyrehatóbban foglalkozik a fenntartható fejlődés kérdéskörével, különösen azzal, hogyan valósítható meg e koncepció a gazdasági globalizáció korszakában a fejlett piacgazdaságú és demokratikus kormányzású országokban. Az alábbiakban rövid áttekintést adunk az OECD fenntartható fejlődéssel kapcsolatos igen szerteágazó tevékenységének főbb stratégiai irányairól.

1997 novemberében tette közzé az OECD főtitkára mellett felállított Magas Szintű Környezetvédelmi Tanácsadó Csoport „Az átmenet irányítása a fenntartható fejlődés felé: az OECD kritikus szerepe” című jelentését. A jelentés fontos ajánlásokat fogalmazott meg a szervezet számára, hogy az milyen módon tudja a legjobban szolgálni tagállamait a környezetpolitika területén a következő évezred küszöbén.

A Tanácsadó Csoport szerint az OECD-nek vezető nemzetközi szervezetté kell válnia a fenntartható fejlődéshez való átmenet irányításában, összehangolva a gazdasággal, környezettel és a társadalommal foglalkozó politikákat. Ehhez újra kellene értelmezni az OECD-t létrehozó alapító egyezmény 1. cikkelyét a „legmagasabb szintű fenntartható gazdasági növekedésről”, olyan növekedést értve ez alatt, amely egyaránt fenntartja az emberi, a környezeti és a gazdasági tőkét. Az OECD-nek olyan kulcsfontosságú kormányközi szervezetté kell válnia, amely elemző és összehasonlító keretet nyújt az iparosodott nemzetek számára a fenntartható fejlődés globális kialakításában, és példaként szolgál a fejlődő országok számára is. Az OECD-nek komparatív előnye a rendszeres elemzés, összehasonlítás és a „peer review”, azon kívül mint kvázi globális szervezet egy asztalhoz ülteti le a kormányok politikakészítőit a konszenzus elérése érdekében. A Tanácsadó Csoport a következő fő stratégiai irányokat javasolta rövid- és középtávra: az erőforrás-hatékonyság javítása, a környezetileg káros támogatások leépítése, az adóterhek áthelyezése a munkaerőről a környezeti erőforrásokra, a kormányzási-irányítási rendszerek javítása a politikák közötti integráció erősítésével, a közgazdasági eszközök szélesebb körű alkalmazása, a környezeti szempontok beépítése a közbeszerzési eljárásokba és döntéshozatali folyamatokba. Ez utóbbi kapcsán lényeges a pénzügy- és kereskedelmi miniszterek bevonása a fenntartható fejlődés megvalósításába.

Az 1998 áprilisában megtartott környezetvédelmi miniszteri találkozón elfogadott „Közös célok a cselekvésre” című dokumentumban az OECD-tagállamok miniszterei hitet tettek

amellett, hogy a fenntartható fejlődés megvalósítása a globalizáció korszakában nem nélkülözheti az erős környezetpolitikák kidolgozását és érvényre juttatását. A globalizáció lehetőséget biztosít valamennyi ország számára, hogy aktív részese legyen a világgazdasági folyamatoknak, ugyanakkor a határozott környezetpolitikák hiánya nemzeti és nemzetközi szinten alááshatja a globalizáció hasznait. Éppen ezért a környezeti, szociális, befektetési és kereskedelmi politikákat egymást kölcsönösen támogatva kell kidolgozni és megvalósítani.

A „Közös célok” közül kiemelendő, hogy az erős környezetpolitikák kidolgozásához és érvényesítéséhez hatékony szabályozási struktúrák szükségesek. Az integrált politikai megközelítést kell ösztönözni a gazdasági, társadalmi és környezeti politikák összehangolása érdekében. A kormányoknak példát kell mutatniuk saját működésük környezeti teljesítményének javításában, különösen a közbeszerzések és a beruházások területén, valamint a döntéshozatali folyamatok során.

Jelentős momentumnak tekinthető, hogy a célok között nagy hangsúlyt kapott a társadalmi részvétel, az átláthatóság, az információkhoz való hozzájutás és a számonkérhetőség támogatása. Az OECD magas szintű felhatalmazást kapott, hogy a 2001. évi következő miniszteri találkozóra dolgozza ki a harmadik évezred első évtizedére szóló környezetstratégiát, mint a fenntartható fejlődés megvalósítását célzó egyik pillért. E mandátumra támaszkodva az OECD különböző előrejelzési modelleket felhasználva elkészítette a stratégiát megalapozó, 2020-ig szóló „Környezeti előretétekintés” című jelentését, amelyben meghatározták azokat a területeket, ahol a legsúlyosabb környezeti problémák várhatók (mezőgazdasági szennyezés, túlhalászat, éghajlatváltozás, gépjárművek és repülőgépek okozta légszennyezés, települési hulladék, biológiai sokféleség csökkenése, trópusi erdők területének fogyása, városi környezetminőség, vegyi anyagok kockázatai). Ezen előrejelzésre alapozva dolgozta ki az OECD a „Környezetvédelmi stratégia a XXI. század első évtizedére” című dokumentumot, amelyet 2001 májusában a környezetvédelmi miniszterek általi elfogadást követően az OECD Miniszteri Tanácsulása is jóváhagyott. A Stratégia az OECD-országok előtt álló legsürgetőbb környezeti problémák megoldását célozza. Öt, egymással szorosan összefüggő hosszú távú célt jelöl meg, amelyeket a fenntartható fejlődés szövetébe helyezve kell megvalósítani. Ezek a következők:

- az ökoszisztémák integritásának fenntartása a természeti erőforrásokkal történő hatékony gazdálkodás révén;
- a környezetterhelések szétválasztása a gazdasági növekedéstől;
- a döntéshozatalhoz szükséges tájékoztatás javítása a haladást mérő mutatók alkalmazása révén;
- a társadalom és környezet kapcsolata: az életminőség javítása;
- kölcsönös globális környezeti függőség: az irányítás és együttműködés javítása.

A Stratégia minden egyes cél esetében meghatározza a legfontosabb környezeti kihívásokat, a tagországok teendőit, a haladás mérését szolgáló mutatókat és az OECD, mint szervezet által elvégzendő feladatokat.

A Stratégiával egyidejűleg fogadták el a környezetvédelmi miniszterek a „Környezetileg fenntartható közlekedés útmutatóját” és a „Környezeti kulcsmutatókat”. Ez utóbbi egyrészt az

OECD munkáját segíti a Stratégia megvalósításának nyomon követésében, másrészt információkat szolgáltat a döntéshozóknak és a társadalomnak a környezetben lezajló folyamatok megértéséhez.

A fent említett Tanácsadó Csoport ajánlásait megfontolva az OECD főtitkára 1998-ban három évre szóló fenntartható fejlődési kezdeményezést indított el, amely a koncepció természetéből adódóan horizontálisan ölelte fel a szervezet valamennyi tevékenységét. Ehhez a kezdeményezéshez felhatalmazást kapott az OECD 1998-ban a Miniszteri Tanácsülésen, amelyen a fenntartható fejlődést a szervezet egyik fő prioritásaként határozták meg. Az OECD a kezdeményezés megvalósításáról egy részletes elemző anyagot és egy jelentést készített, amely ajánlásokat fogalmaz meg a tagországok számára a fenntartható fejlődés megvalósítását elősegítő politikák kialakítására. A jelentés legfontosabb ajánlásait a 2001 májusában megtartott Miniszteri Tanácsülés keretében megvitatták a tagállamok gazdasági, külügy-, pénzügy- és környezetvédelmi miniszterei. Az ülésen elfogadott közlemény hangsúlyozza, hogy a fenntartható fejlődés átfogó cél mind az OECD, mind annak tagállamai számára. A fenntartható fejlődés mindhárom pillérének kiegyensúlyozott „vezénylése” a fejlett, az átmeneti és a fejlődő országok összehangolt nemzetközi együttműködésében valósítható csak meg. Az OECD-tagországok világgazdasági súlyuk következtében különleges felelősséget viselnek, és vezető szerepet játszanak a fenntartható fejlődés globális megvalósításában. A miniszterek felismerték, hogy sürgős tettekre van szükség a politikák tervezése és megvalósítása közötti szakadék áthidalására. Az OECD által készített politikai jelentés ajánlásai felvázolják azt a keretet, amelyben hatékonyabban lehet a gazdasági, a környezeti és a társadalmi célokat integrálni, továbbá szétválasztani a gazdasági növekedést a környezetet érő terhelésektől és a természeti erőforrások igénybevételétől.

A fejlett országoknak hat fő területen kell javítaniuk politikáikat a fenntarthatóság érdekében:

- a piacok működésének javítása a piaci alapú, a szabályozó és az önkéntes eszközök alkalmazásával, valamint a környezetileg káros támogatások leépítésével;
- az éghajlatváltozás a legsürgetőbb környezeti kihívás, amelyben a fejlett országok kritikus szerepet játszanak. Az OECD-országok túlnyomó többsége támogatta a Kiotói Jegyzőkönyv 2002-ben történő hatálybalépését;
- a természeti erőforrásokkal való hatékony gazdálkodás érdekében a természeti erőforrások piaci árainak tükrözniük kell a környezeti és társadalmi költségeket, jobban figyelembe véve a nem-piaci értékeket és a hosszú távú hatásokat;
- a tudományos és technológiai fejlődés javíthatja az erőforrások felhasználásának hatékonyságát. Az információs és kommunikációs technológiák fejlődése hozzájárulhat az energia- és anyagfelhasználás és a mobilitási igények csökkentéséhez;
- a döntéshozatal és az információkhoz jutás megerősítése érdekében valamennyi kormányzati szinten javítani kell a politikák integrációját és koherenciáját. Jobban be kell vonni a parlamenteket és a civil társadalom szereplőit a döntések előkészítési folyamataiba.

A külső világgal való együttműködésben az OECD-nek a kereskedelmi, a befektetési, a környezetvédelmi és szociális politikákat egymást támogató módon kell kialakítania.

A miniszterek felhatalmazták az OECD-t, hogy különösen a következő területeken segítse a tagállamok kormányzati tevékenységét:

- mutatók kidolgozása, amelyek a fenntartható fejlődés mindhárom metszetében bekövetkező haladást mérik; beleértve a gazdasági növekedés szétválasztását a környezetállapot romlásától, valamint e mutatók alkalmazását a gazdasági, társadalmi és környezeti teljesítményvizsgálati folyamatokban;
- a politikai reformokat akadályozó tényezők elemzése, különös tekintettel a piaci alapú eszközök hatékonyabb alkalmazására és a környezetileg káros támogatások csökkentésére;
- a fenntartható fejlődés társadalmi vonatkozásainak elemzése, különös figyelemmel a szociális kohézió erősítésére, a munkanélküliség és a szegénység csökkentésére, a társadalom előregedésére, az egészségügyi rendszerek hatékonyságára és a nemzetközi migrációra;
- útmutatás a tagországok részére annak érdekében, hogy javítsák a gazdasági, szociális és környezeti politikák koherenciáját és integrációját.

Az OECD fenntartható fejlődéssel kapcsolatos tevékenységét több mechanizmus is segíti. 1998-ban hozták létre a „Fenntartható Fejlődés Kerekasztal”-t, amelynek tevékenységében részt vesznek a tagállamok gazdasági, pénzügy- és környezetvédelmi miniszterei, az EU környezetvédelmi biztosa, a Világbank, a WTO, a UNDP és a UNEP vezetői, továbbá a Fenntartható Fejlődés Üzleti Világtanács (WBCSD), a Világ Erőforrások Intézet és a WWF képviselői. A johannesburgi Fenntartható Fejlődési Világtalálkozóra történő felkészülés jegyében néhány fejlődő ország (Dél-Afrikai Köztársaság, Brazília) miniszterét is meghívták a fórumban való részvételre.

A fenntartható fejlődés elérése az OECD-országokban elképzelhetetlen a nem-OECD-államokkal folytatott párbeszéd és nemzetközi együttműködés nélkül. Ennek érdekében hozta létre az OECD a Fenntartható Fejlődés Globális Fórumot, amely első találkozóját várhatóan 2002 tavaszán tartja meg a környezetileg fenntartható fejlődés finanszírozása témában.

A 2001 májusában megtartott Miniszteri Tanácsülésen kapott felhatalmazás alapján a miniszteri közleményben megfogalmazott feladatok végrehajtására az OECD főtitkára egy fenntartható fejlődéssel foglalkozó ad hoc munkacsoportot hozott létre, amelyben részt vesznek a három pillérrel foglalkozó OECD bizottságok elnökei, valamint a tagországok megfelelő minisztériumainak szakértői. A munkacsoport megvitatta majd az OECD-nek a következő miniszteri találkozóra beterjesztendő beszámolóját a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos munkaprogram megvalósításáról, és az OECD főtitkárának a johannesburgi Rio+10 csúcstalálkozóra készítendő jelentését.

2.5. A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS CÉLKITŰZÉSÉNEK ÉS STRATÉGIAI ALAPJAINAK ELFOGADÁSÁHOZ VEZETŐ FOLYAMAT AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Gordos Árpád – Bartha Péter, Külügyminisztérium

Az Európai Unió alapvető céljait – egészen az Európai Szén- és Acélközösség megalakulásától kezdve – az európai értékek szolgálatában határozták meg, és az elmúlt ötven évben folyamatosan tovább fejlesztették. Az EK Szerződés többször módosított 2. cikke konkrétan rögzíti ezen célokat: „A Közösség feladata, hogy (...) egész területén előmozdítsa a gazdasági tevékenységek harmonikus, kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődését, a foglalkoztatottság és a szociális védelem magas szintjét, a férfiak és nők egyenlőségét, a fenntartható és inflációt nem gerjesztő növekedést, a gazdasági teljesítmények nagyfokú versenyképességét és konvergenciáját, a környezet minőségének magas szintű védelmét és javítását, az életszínvonal és életminőség emelését, valamint a tagállamok közötti gazdasági és társadalmi kohéziót és szolidaritást”. E feladatok elérésének fő eszközei az egységes belső piac, a gazdasági és monetáris unió kialakítása, illetve a meghatározott közös és közösségi politikák megvalósítása. Az egységes belső piac a szén- és acélszektorra kiterjedő közös piac fél évszázaddal ezelőtti állapotától mára elérkezett az egységes pénzzel, az euróval fémjelzett korszakba. Eközben létrejöttek a gazdasági integrálódás fő formációi: előbb a szabad kereskedelem, a vámunió, a vámon kívüli akadályokat is visszaszorító, majd a valóban egységes és belső piac fokozatain keresztül a harmadik szakaszt jelentő gazdasági és monetáris unió. Az egységesülő Európa fejlesztése, az integráció fent jelzett elmélyítése a Közösség fokozatos, többlépcsős kibővítésével egyidejűleg, azzal párhuzamosan valósult meg.

Az EK több évtizede a poszt-indusztriális gazdasági-társadalmi fejlődés útját járja. A tercier szektor részaránya a mezőgazdasággal és az iparral szemben egyre dominánsabb. A gazdasági tevékenységek során alkalmazott technológiák egyre összetettebbek, a kockázatok magasabbak, globális kihívások jelentkeznek minden szektorban. A Közösség gazdaságstratégiai céljainak homlokterében mintegy tizenöt éve folyamatosan a foglalkoztatási kérdéskör áll. A Delors-elnökség idején 1993-ban megfogalmazott gazdaságstratégiai alapvetés a foglalkoztatottság javítását a versenyképesség és növekedés összefüggés-rendszerébe helyezi, és az előző kettő eredményeinek függvényében kezeli.

A gazdasági és monetáris unió három szakaszban történt megvalósítása – a Maastrichti konvergencia-kritériumok megfogalmazásától kezdve – a monetáris politika közössé tételéhez, és a tagállamok közötti gazdaságpolitikai koordináció egyre bővülő tartalmú, és jól kiépített eszközrendszerű érvényesítéséhez vezetett. A konkrét konvergencia-célok, az eszközrendszer – ideértve a jogérvényesítést is – a tartós, kiegyensúlyozott és dinamikus gazdasági növekedés eléréshez és megőrzéséhez juttatta el a Közösséget. Egyre erősebbé vált mindeközben az a felismerés, hogy a tartós növekedés is csak úgy lehetséges, ha az valójában a fenntartható fejlődést jelenti. Európában, a Közösség tagállamai közötti együttműködésben felismertté és elismertté vált, hogy a céloknak megfelelően a környezet és természet védelme át kell, hogy hassa a közösségi szintű és nemzeti, illetve regionális stratégiákat, a politikát, az egységes belső piac egészét. Mindeközben az EK nemcsak a maga számára emelte magasra a lécet, integrálta, tette folyamatosan egyre „belsőbbé” a növekedés külső környezeti költségeit, hanem globálisan is élére állt a környezetvédelem ügyének. A folyamat jellegét jól tükrözi a Közösség elsődleges jogának változása. Az Európai Gazdasági Közösséget alapító Római Szerződésben

még egyáltalán nem szerepeltek környezetvédelmi rendelkezések; ekkor még nem jelentkeztek olyan horderejű környezeti problémák, melyek a kérdés kezelését a helyi szintről legalább részben a közösségi felé tolták volna. A szennyezések, a környezeti-természeti állapot romlása nyomán, illetve a gazdasági integráció kiteljesítésének igénye miatt a környezetpolitika az első nagy szerződés-módosításkor, az Egységes Európai Okmányban jelent meg. A Maastrichti Szerződéssel létrehozott, bővülő hatókörű Unióban pedig elsősorban a környezettudatos, minden gazdasági szektorra kiterjedő integratív szemléletnek, és a fenntartható fejlődés követelményének érvényesítése hivatott választ adni a környezeti kihívásokra. Az Amszterdami Szerződés módosításai a fentiekén túlmenően még jobban hangsúlyozzák a fenntartható fejlődést, mint követendő alapelvet: „6. cikk: A környezetvédelmi követelményeket – különösen a fenntartható fejlődés előmozdítására tekintettel – be kell illeszteni a (...) közösségi politikák és tevékenységek meghatározásába és végrehajtásába.”

A másodlagos jog – némileg paradox módon – már a környezetvédelem alapító szerződésekben való megjelenése előtt, a hatvanas évek végétől elkezdett kialakulni az EK-ban. A „puha jog” kategóriába sorolható közösségi környezetvédelmi akcióprogramok pedig 1973-tól indultak. Mind a másodlagos környezetvédelmi EK-jog gerincét alkotó irányelvek, mind pedig az irányt mutató akcióprogramok megközelítésében megfigyelhetők azok a változások, amelyek a szabályozás reaktív, „csővégi” jellegétől a proaktív, megelőző karakter felé mutatnak, és a fenntartható fejlődés elvét mára mintegy vezérfonalként követik. Jól példázza ezt az 5., illetve 6. akcióprogram célrendszere, vagy a 2000/60/EK sz. vízügyi keretirányelv horizontális megközelítése, amely szerves egységként kezeli a folyókkal, illetve vízgyűjtőkkel való fenntartható gazdálkodást és az érintett vízi környezet minőségének védelmét, természetes állapotának lehetőség szerinti helyreállítását, megőrzését.

Az EU ma már olyan gazdasági-társadalmi modell megvalósításán munkálkodik, amelyik egy közösségi méretű szociális piacgazdaságot hoz létre, és amely modell felöleli a környezeti-természeti értékek védelmét, mint az életminőség javításának kiemelt tényezőjét. A 2000-ben Lisszabonban megfogalmazott reformkoncepció célul tűzte ki, hogy az EU-t a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává kell fejleszteni 2010-re. A 2001 első féléves svéd elnökség alatt hozott döntések megszilárdították a lisszaboni folyamatot, és még hangsúlyosabbá tették az öko-szociális piacgazdasági modell követésének szükségességét. A gazdaságpolitikai koordináció alapvetően tagállamközi együttműködés. Ennek megfelelően a jelenlegi cselekvés egyrészt ráhatást céloz meg a tagállamok saját, önálló stratégiáinak egy irányba mutató formálására, beleértve a megvalósítást szolgáló legjobb megoldások elterjesztését, másrészt rendszerszerűbbé és hatékonyabbá teszi ezen tagállami politikák összehangolását (fenntartható fejlődési stratégia készítése tagállami majd közösségi szinten; környezetvédelmet integráló ágazati – közlekedési, energiapolitikai – stratégiák készítése).

A 2001. évi göteborgi csúcson az EU a gazdasági és társadalmi fejlődéssel egy szintre helyezte a fenntartható fejlődés dimenzióját, és kinyilvánította, hogy világméretben is aktív szerepre törekszik; ez a törekvés nyilvánult meg a Kiotói Jegyzőkönyvvel kapcsolatos kompromisszumok elérésben is. Rendkívül fontos fejlemény, hogy az Európai Tanács ezentúl évente foglalkozik a fenntartható fejlődés követelményeinek megvalósításával.

A közelgő csatlakozásra is kitekintéssel megállapítható, hogy Magyarország földrajzi fekvése, objektív érdekei azt kívánják, hogy a környezetvédelem kérdését kiemelten kezelje. Ezt Mádl elnök úrnak az ENSZ millenniumi közgyűlésén elmondott 2000. évi beszéde is kifejezésre juttatta. Következésképpen érvényesítendő az ország elkötelezettsége a fenntartható fejlődés, a magas nemzetközi standardok érvényre juttatása mellett.

2.6. TÁRSADALMI VÉLEMÉNY ÉS RÉSZVÉTEL AZ EU-STRATÉGIA TERVEZÉSI FOLYAMATÁBAN

Schmuck Erzsébet, Magyar Természetvédők Szövetsége

Az Európai Unió politikáinak alakításában jelentős szerepet játszanak a különböző társadalmi érdekcsoportok. Különösen igaz ez a környezetpolitika formálására, amelyben a fenntartható fejlődés megvalósítására való törekvés központi célkitűzéssé vált. Ismeretes, hogy ennek elvei magukban foglalják az együttműködés elvét, a megvalósítás feltétele a társadalmi részvétel.

Többéves folyamat vezetett el odáig, hogy a 2001. évi Göteborgi Csúcs elfogadta az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiáját. Az EU környezetpolitikájával foglalkozó nagyobb nemzetközi környezetvédő szervezetek, többek között az Európai Környezetvédő Iroda (EEB), a Föld Barátai Európa (FOE Európa), a WWF a kezdetektől nyomon követik a folyamatot és aktívan bekapcsolódtak a stratégia kialakításába. A környezetvédő szervezetek első lépései az Amszterdami Szerződés módosítása előtti időkre vezethetők vissza, amikor a különböző fórumokon, előkészítő megbeszéléseken, a média segítségével a Szerződés „zöldítéséért” lobbyztak. Bizonyára ez is hozzájárult ahhoz, hogy az Amszterdami Szerződés az Unió egyik alapvető politikai céljaként deklarálta a környezetpolitika integrációját a különböző szakpolitikákba és a legtágabb értelemben közösségi célkitűzésként fogadta el a fenntartható fejlődés elérését.

Az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiája megalapozását és elkészítését jelentős mértékben elősegítette az 1998. évi Cardiffi Csúcs, amely lefektette a környezeti szempontoknak az EU szakpolitikáiba történő integrálása érdekében teendő intézkedések alapjait. Elsőként az energia, a közlekedési és a mezőgazdasági ágazatokra vonatkozó stratégiák kidolgozását írták elő. Ezt követően a Bécsi és a Kölni Csúcsokon további öt stratégia (ipar, belső piac és fejlődés, gazdaságpolitika, külpolitika, halászat) kidolgozását irányozták elő. A Göteborgi Csúcsig azonban összesen csak négy ágazati stratégia készült el, nevezetesen a közlekedésre, a mezőgazdaságra, a belső piacra és a fejlesztésre, valamint az energia szektorra vonatkozó. A további stratégiákat a 2002 tavaszán esedékes Barcelonai Csúcsig kell elkészíteni. Ezen ágazati stratégiák elkészítését a témakörrel foglalkozó környezetvédő szervezetek rendkívül fontosnak tartják, meggyőződésük, hogy a környezetvédelem szempontjainak integrálása a különböző ágazati politikákba előfeltétele a fenntartható fejlődés elérésének.

A Göteborgi Csúcson is felmerült a kérdés, hogy mi legyen a viszonya e szektorokra vonatkozó stratégiáknak a fenntartható fejlődés stratégiájához. Megállapítást nyert, hogy a fenntartható fejlődés stratégiája – legalábbis a környezetvédelem szempontjából – újabb lehetőségeket és eszközöket tud nyújtani a környezetvédelmi szempontoknak a különböző szakpolitikákba történő integrálásához. Az Európai Tanács Göteborgban fontos lépést tett, amikor kijelölte azokat az alapvető célkitűzéseket, amelyeket figyelembe kell venni a gazdasági, a szociális és a környezeti politikák „összehangolásához” és ajánlásokat tett a Tanácsnak, hogy ebben az értelemben fejlessze tovább a hatáskörébe tartozó politikákat.

A Cardiffi folyamatot a nemzetközi környezetvédő szervezetek kiemelt figyelemmel kísérik. Nyílttá és átláthatóvá kívánják tenni a folyamatot, ugyanis sok esetben az ágazati stratégiák úgy készültek, hogy nem vonták be a tervezetek véleményezésébe a civil szervezeteket. Ennek ellenére a környezetvédő szervezetek számos konkrét javaslattal éltek, hogy a készülő stratégiákat környezeti szempontból erősítsék. Az Európai Környezetvédelmi Iroda 2001 decemberében megjelent kiadványa számos javaslatot tartalmazott a Cardiffi folyamat eredményesebbé tétele érdekében, mind az intézményfejlesztés, mind a konkrét célkitűzések tekintetében.

A Fenntartható Fejlődési Stratégiát ugyancsak előkészítette a Bizottság 2000 februárjában „Az új Európa kialakítása” címmel megjelent közleménye, amely 2000-2005 közötti stratégiai célokat fogalmazott meg a jobb életminőséggel, a globális felelőséggel, az új szociális és gazdasági renddel kapcsolatosan. A közleményről a Bizottság vitát szervezett a különböző társadalmi csoportok bevonásával. A környezetvédő szervezetek elsősorban a fenntartható fejlődés 3. pillérével, a környezetvédelemmel kapcsolatosan fogalmazták meg javaslataikat. A Lisszaboni Csúcson az EU döntéshozói még csak a szociális és gazdasági kérdésekre koncentráltak. Ekkor fogadták el azt a stratégiát, amelyben deklarálták, hogy az „Uniónak a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb, tudásalapú gazdaságává kell válnia, képessé a fenntartható gazdasági növekedésre, több és jobb munkalehetőséggel és nagyobb társadalmi kohézióval”. A Göteborgi Csúcs gyakorlatilag a Lisszaboni Stratégiát egészítette ki a környezeti dimenzióval és így született meg az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiája.

A Stratégia elkészítésének folyamatát a környezetvédő szervezetek lassúnak ítélték és folyamatosan nehezményezték, hogy fél évvel a Göteborgi Csúcs előtt még nem volt egy olyan változat, amelyet a különböző érdekképviselői csoportokkal meg lehetett volna vitatni. Göteborg előtt több olyan nemzetközi konferenciát is szerveztek különböző, környezetvédelemben érdekelt nemzetközi szervezetek, amelyek a készülő Fenntartható Fejlődési Stratégiához fogalmaztak meg javaslatokat. Ezek között említhető az Európai Környezetvédelmi Iroda 2000. novemberi stockholmi, a Környezetvédelmi Tanácsok Európai Szövetségének 2001. februári és a Föld Barátai 2001. júniusi göteborgi konferenciái. Az EEB 13 stratégiai elemet fogadott el, többek között hangsúlyozva, hogy: a fenntartható fejlődés érdekében az EU különböző politikáinak összhangban kell lenniük az általános célkitűzéssel, egyaránt figyelemmel kell lenni a szociális, a környezeti és gazdasági szempontokra, fontos a fő mutatók kiválasztása, amelyekkel az előrehaladást mérni lehet, és nem utolsó sorban szükséges azoknak az eszközöknek a kidolgozása és bevezetése, amelyek a stratégia végrehajtásához nélkülözhetetlenek. Emellett felhívta még a figyelmet a lakosság és a különböző érdekcsoportok bevonásának szükségességére a folyamatba. Az EEB hangsúlyozta a fenntartható fejlődés 3 pillérével kapcsolatosan, hogy a környezetvédelmi pillér a természet eltartó képességét jelenti, amelyre a társadalom épül, a társadalmi pillér az emberi tevékenységek céljait jelentik, míg a gazdasági pillér ezek megvalósításának eszköze.

A Göteborgban elfogadott stratégiát számos kritika érte környezetvédő szervezetek részéről, aminek az az oka, hogy a Bizottság által benyújtott tervezethez képest lényegesen súlytalanabbá vált a Stratégia a konkrét célkitűzések tekintetében. A Föld Barátai környezetvédő szervezet például az állam- és kormányfők szemére vetette, hogy nem fogadták el a Bizottság több javaslatát, többek között a fosszilis tüzelőanyagok és a dohányáruk támogatásának felszámolására, az európai energia adó bevezetésére, a környezetbarát termékek és szolgáltatások állami támogatására és a Közös Mezőgazdasági Politika megreformálása érdekében konkrét időpontokat tartalmazó stratégia elfogadására vonatkozókat. Nem nyugtatták meg a környezetvédő szervezeteket a környezetvédelmi biztos asszony nyilatkozatai sem, aki egyértelműen pozitívan értékelt a stratégiát. Ezért továbbra is kiemelt figyelmet fordítanak a Stratégia megvalósításával kapcsolatos feladatokra. Nyomon követik és javaslataikkal segíteni kívánják a Stratégia megvalósításának mérését szolgáló mutatók kiválasztását és figyelemmel kísérik az évente készítendő jelentéseket a végrehajtás helyzetéről.

Az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiája elkészítésének folyamatába hazai környezetvédő szervezetek is bekapcsolódtak – elsősorban a nemzetközi környezetvédő szervezeteken keresztül – abban a meggyőződésben, hogy Magyarország nem lehet fenntartható egy fenntartható Európai Unió és egy fenntartható Világ nélkül.

3. AZ EURÓPAI UNIÓ FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

3.1. GÖTEBORGAI EURÓPAI TANÁCS: ELNÖKSÉGI DÖNTÉSEK

(A Fenntartható Fejlődési Stratégiára vonatkozó kivonat)

1. Az Európai Tanács június 15-én és 16-án Göteborgban találkozott annak érdekében, hogy politikai útmutatást adjon az Unió részére. Az Európai Tanács:

...

- megállapodott a fenntartható fejlődési stratégiáról, s egy környezeti dimenzióval bővítette a foglalkoztatással, a gazdasági reformmal és a társadalmi kohézióval foglalkozó lisszaboni folyamatot;

...

...

II. A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIA

19. A fenntartható fejlődés – a jelenleg élő nemzedékek szükségleteinek kielégítése a jövő nemzedékek szükségleteinek veszélyeztetése nélkül – a Szerződés alapvető célkitűzése. Ez megköveteli, hogy a gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi politikákkal egymást kölcsönösen erősítő módon foglalkozzanak.

Az élet jövőbeli minőségét fenyegető trendek visszafordításának kudarcra rohamosan megnöveli a társadalomra rótt költségeket vagy visszafordíthatatlanná teszi ezeket a trendeket. Az Európai Tanács üdvözli a fenntartható fejlődéssel foglalkozó Bizottsági közleményt, amely fontos javaslatokat tartalmaz az ilyen trendek megfékezésére vonatkozóan.

20. Az Európai Tanács egyetért a fenntartható fejlődési stratégiával, amely kiteljesíti az Uniónak a gazdasági és társadalmi megújulásra vonatkozó elkötelezettségét, egy harmadik, környezetvédelmi dimenzióval egészíti ki a lisszaboni stratégiát, s megalapozza a politikai döntéshozatal új megközelítési módját. A stratégia megvalósítását célzó intézkedéseket a Tanács fogja kialakítani.
21. A fenntartható fejlődést szolgáló egyértelmű és szilárd célkitűzések jelentős gazdasági lehetőségeket fognak teremteni. Ez a technológiai innováció és befektetés új hullámát indíthatja el, ami növekedést és foglalkoztatást eredményez. Az Európai Tanács felkéri az ipart, hogy vegyen részt ebben a fejlődésben és az új környezetbarát technológiák szélesebb körű alkalmazásában az olyan ágazatokban, mint az energiaipar és a közlekedés.

Ebben az összefüggésben az Európai Tanács kiemeli annak fontosságát, hogy a gazdasági növekedést és az erőforrások felhasználását szét kell választani egymástól.

Az irányelvek meghatározásának új megközelítési módja

22. Az Unió Fenntartható Fejlődési Stratégiája azon az elven alapul, hogy minden politika gazdasági, társadalmi és környezeti hatásait összehangolt módon kell megvizsgálni és számításba venni a döntéshozatali folyamatban. Az árak olyan módon történő kialakítása, hogy azok jobban tükrözzék a különböző tevékenységek valós társadalmi költségeit, nagyobb ösztönzést jelentene a fogyasztóknak és a termelőknek – az áruk és szolgáltatások kínálatára vagy igénybevételére vonatkozó – mindennapos döntéseik során.
23. A tagállamok szintjén a politikák koordinálásának javítása érdekében az Európai Tanács:
- felkéri a tagállamokat, hogy alakítsák ki saját, nemzeti fenntartható fejlődési stratégiájukat;
  - hangsúlyozza a széleskörű egyeztetések fontosságát az érintett érdekcsoportok képviselőivel, és felkéri a tagállamokat, hogy alakítsanak ki megfelelő nemzeti egyeztetési folyamatot.
24. Az Unióban a politikák megfelelőbb összehangolása érdekében az Európai Tanács:
- a fenntartható fejlődésnek az Unió szintjén való elősegítése céljából évenkénti tavaszi találkozóján szükség szerint politikai útmutatást fog adni;
  - felkéri az Unió intézményeit, hogy javítsák a belső politikai koordinációt az egyes ágazatok között. A Fenntartható Fejlődési Stratégia horizontális előkészítését az Általános Ügyek Tanácsa fogja összehangolni;
  - tudomásul veszi, hogy a Bizottság az Laekeni Európai Tanács elé terjesztendő, a hatékonyabb szabályozást célzó cselekvési tervébe olyan mechanizmusokat fog beépíteni, amelyek biztosítják, hogy az összes jelentős politikai javaslat olyan fenntarthatósági hatástanulmányt is fog tartalmazni, amely kitér annak potenciális gazdasági, társadalmi és környezeti következményeire.
25. A Fenntartható Fejlődési Stratégia hatékony értékelésének kialakítása érdekében az Európai Tanács:
- felkéri a Tanácsot, hogy a stratégia megvalósításának céljából tanulmányozza a Bizottsági közleményben foglalt javaslatokat, különösen a fő célkitűzésekre és intézkedésekre vonatkozó javaslatokat, továbbá a 6. Környezetvédelmi Akcióprogramot és a környezeti vonatkozásokat integráló ágazati stratégiákat;
  - évenkénti tavaszi találkozóján át fogja tekinteni a stratégia fejlesztésében és megvalósításában elért haladást, a Stockholmi Európai Tanács döntéseivel összhangban;
  - tudomásul veszi, hogy a Bizottság éves összefoglaló jelentésében értékelni fogja a Fenntartható Fejlődési Stratégia végrehajtását azon fő mutatók alapján, amelyeket a

Tanács el fog fogadni az Európai Tanács 2002. évi tavaszi találkozójának idejére; a Bizottság jelentést fog előterjeszteni, amelyben értékeli, hogy a környezetvédelmi technológiák miként segítik elő a növekedést és a foglalkoztatottságot;

- támogatja a Bizottság munkáját a GMO-k címkézésével és nyomonkövethetőségével foglalkozó tervezet kidolgozásában;
- felkéri a Tanácsot, hogy vegye megfelelőképpen számításba az energia, a közlekedés és a környezet kérdéskörét a 6. Kutatási és Fejlesztési Keretprogramban.

A globális dimenzió

26. A fenntartható fejlődés globális megoldásokat követel. Az Unió célja, hogy a fenntartható fejlődés a kétoldalú fejlesztési együttműködésekben, az összes nemzetközi szervezet és szakosított ügynökség számára az egyik célkitűzés legyen. Különösképpen, az EU-nak elő kell segítenie a globális környezetvédelmi kormányzás ügyét és biztosítania kell, hogy a kereskedelmi és környezetvédelmi politikák kölcsönösen támogassák egymást. Az Unió Fenntartható Fejlődési Stratégiája a 2002. évi Fenntartható Fejlődési Világtalálkozóra való Unió előkészületek része. Az Unió e csúcstalálkozón azt igyekszik elérni, hogy a fenntartható fejlődést illetően egy „globális megállapodás” szülessen. A Bizottság vállalja, hogy legkésőbb 2002 januárjáig közleményt ad ki arról, hogy az Unió miként járul hozzá, illetve az Uniónak a jövőben hogyan kell hozzájárulnia a globális fenntartható fejlődéshez. Ebben az összefüggésben az Unió megerősítette elkötelezettségét, hogy teljesítse az ENSZ-nek azon célkitűzését, miszerint a GNP 0,7%-át kell mielőbb a hivatalos fejlesztési segélyre fordítani, s még a 2002-ben Johannesburgban megtartandó Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó előtt konkrét haladást kell elérni e célkitűzés megvalósításában.

A fenntarthatóság környezetvédelmi prioritásai

27. A Bizottság fenntartható fejlődésről szóló közleményére, a 6. Környezetvédelmi Akcióprogramra és a környezeti vonatkozásokat integráló ágazati stratégiákra építve az Európai Tanács első lépésként kijelölt néhány célkitűzést és intézkedést – általános iránymutatásként a politikák jövőbeli fejlesztéséhez – a következő négy, prioritást élvező területen: éghajlatváltozás, közlekedés, közegészség és természeti erőforrások; ezáltal kiegészítve az Európai Tanács által Stockholmban meghozott, a társadalmi és gazdasági kérdésekkel kapcsolatos döntéseket.

Az éghajlatváltozás elleni küzdelem

28. Az üvegházhatású gázok emberi tevékenységből származó kibocsátása hozzájárul a globális felmelegedéshez, s ez hatással van a világ éghajlatára. Ezért a Részes Felek Konferenciájának július közepén Bonnban sikert kell elérnie. A Közösség és a tagállamok eltökélt szándéka, hogy eleget tegyenek a Kiotói Jegyzőkönyvben vállalt kötelezettségeiknek. A Bizottság ratifikációs javaslatot készít még 2001 vége előtt, ami lehetővé teszi, hogy a Közösség és a tagállamok mielőbb eleget tegyenek a Kiotói Jegyzőkönyv ratifikálására vonatkozó vállalásuknak. Az Európai Unió amellet van, hogy az iparilag fejlett országok a lehető legszélesebb körben részt vegyenek a Jegyzőkönyv

2002-re történő hatályba lépését biztosító erőfeszítésben. Az Unió ez ügyben tett erőfeszítéseinek támogatására az Európai Tanács:

- megerősíti elkötelezettségét a Kiotói célkitűzések megvalósítására és arra vonatkozóan, hogy kötelezettségvállalásainak elérésében 2005-re kimutatható haladást fog elérni. Felismervén, hogy a Kiotói Jegyzőkönyv csak az első lépés, jóváhagyja a 6. Környezetvédelmi Akcióprogramban megfogalmazott célkitűzéseket;
- továbbá megerősíti azon célkitűzésének teljesítésére vonatkozó elhatározását, miszerint – a megújuló energiaforrásokról szóló irányelvvel összhangban – 2010-re a Közösség szintjén a bruttó villamosenergia-fogyasztás 22%-át megújuló energiaforrásokból fogják előállítani;
- felkéri az Európai Beruházási Bankot, hogy támogassa a Fenntartható Fejlődés Stratégiát és működjön együtt a Bizottsággal az EU éghajlatváltozással foglalkozó politikájának megvalósításában.

A fenntartható közlekedés biztosítása

29. A fenntartható közlekedés politikájának meg kell oldania a növekvő mértékű forgalom és forgalmi torlódások, zaj és szennyezés problémáját, s bátorítania kell a környezetbarát közlekedési módokat, valamint a társadalmi és környezeti költségek teljes mértékű beszámítását. Lépésekre van szükség annak érdekében, hogy jelentős mértékben szétváljon egymástól a közlekedés növekedése és a GDP emelkedése, különösen az utakról a vasutakra, a vízi utakra és tömegközlekedésre való áttérés terén történő elmozdulással. Ennek érdekében az Európai Tanács:

- felkéri az Európai Parlamentet és a Tanácsot, hogy 2003-ra fogadjon el módosított útmutatót a transz-európai közlekedési hálózatokra vonatkozóan az előterjesztésre kerülő Bizottsági javaslat alapján, szem előtt tartva azt, hogy ahol lehet, elsőbbséget kell adni a tömegközlekedéssel és a vasúttal, a belföldi vízi közlekedéssel, a rövid távú tengeri közlekedéssel, az intermodális megoldásokkal és a hatékony összeköttetésekkel kapcsolatos infrastrukturális beruházásoknak;
- tudomásul veszi, hogy a Bizottság javasolni fog egy kerettervezetet annak biztosítására, hogy 2004-ig a különféle közlekedési módok használati költsége jobban tükrözze a társadalomra rótt költségeket.

A közegészséget érintő veszélyek kezelése

30. Az Európai Uniónak kötelessége törődnie a polgároknak az élelmiszerek biztonságára és minőségére, a vegyi anyagok használatára, valamint a fertőző betegségek kitörésével és az antibiotikumokkal szembeni rezisztenciával kapcsolatos problémákra vonatkozó aggodalmaival. Emiatt az Európai Tanács:

- tudomásul veszi a Bizottságnak azt a szándékát, hogy formális javaslatokat terjesszen elő, s felkéri a Tanácsot és az Európai Parlamentet azok elfogadására annak érdekében, hogy a vegyi anyagokra vonatkozó politika 2004-ig hatályba lépjen,

biztosítva ezáltal, hogy egy nemzedéken belül megvalósulhat a vegyi anyagoknak az emberi egészségre és a környezetre gyakorolt jelentős hatásaitól mentes előállítás és hasznosítása;

- tudomásul veszi a Bizottságnak azt a szándékát, hogy 2001 végére egy olyan Cselekvési Tervet terjeszt elő, amely a fertőző betegségek kitörésével és az antibiotikumokkal szembeni rezisztenciával kapcsolatos problémák kezelésével foglalkozik;
- sürgeti az Európai Parlamentet és a Tanácsot, hogy hasznosítsa az eddig elért jelentős haladást és mihamarabb állapodjon meg az Európai Élelmiszerhatóság és az Élelmiszer Jogi Szabályozás végleges elfogadásáról annak érdekében, hogy betartható legyen a Nizzai és a Stockholmi Európai Tanács által elfogadott ütemterv;
- kéri, hogy vizsgálják meg az egészségügyi kérdéskörre vonatkozóan egy európai felügyeleti és korai figyelmeztető hálózat létrehozásának lehetőségét.

Felelősebb gazdálkodás a természeti erőforrásokkal

31. A gazdasági növekedés, a természeti erőforrások felhasználása és a hulladéktermelés közötti kapcsolatnak meg kell változnia. A nagy gazdasági teljesítménynek együtt kell járnia a természeti erőforrások fenntartható hasznosításával és a hulladék „fenntartható” mennyiségével, a biológiai sokféleség védelmével, az ökológiai rendszerek megőrzésével és a sivatagosodás elkerülésével. Az e kihívásoknak való megfelelés érdekében az Európai Tanács a következőkről állapodik meg:

- a Közös Mezőgazdasági Politikának és jövőbeni fejlesztésének – célkitűzésként – hozzá kell járulnia a fenntartható fejlődés eléréséhez azáltal, hogy még nagyobb hangsúlyt fektet az egészséges, magas minőségű termékek ösztönzésére, a környezeti szempontból fenntartható termelési módokra, köztük az organikus termelésre, a megújuló nyersanyagokra és a biológiai sokféleség védelmére;
- a Közös Halászati Politikának 2002-ben esedékes felülvizsgálatakor – széleskörű politikai vita alapján – úgy kell megoldani a halászat által okozott „összterhelés” problémáját, hogy az EU-ban folyó halászati tevékenységet a rendelkezésre álló erőforrások szintjéhez igazítja, figyelembe véve a társadalmi hatásokat és a túlhalászás elkerülésének szükségességét;
- az üzleti élet képviselőivel együttműködve kell megvalósítani az EU Integrált Termékpolitikáját, amelynek célja az erőforrás-felhasználás és a hulladékok környezeti hatásának csökkentése;
- véget kell vetni a biológiai sokféleség csökkenésének oly módon, hogy e célkitűzést el kell érni 2010-ig, amint azt a 6. Környezetvédelmi Akcióprogram tartalmazza.

A környezeti vonatkozások integrálása a Közösség politikáiba

32. A Tanács felhívást kap arra, hogy véglegesítse és fejlessze tovább azokat az ágazati stratégiákat, amelyek a környezeti vonatkozásokat integrálják a Közösség mindegyik érintett politikai területén, azzal a szándékkal, hogy e stratégiák mielőbb megvalósíthatók legyenek; a Tanácsnak e munka eredményeit az Európai Tanács 2002 tavaszi találkozására kell bemutatnia. Figyelembe kell vennie a soron következő 6. Környezetvédelmi Akcióprogramban és a Fenntartható Fejlődési Stratégiában foglalt idevonatkozó célkitűzéseket.

3.2. AZ EURÓPAI UNIÓ FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

FENNTARTHATÓ EURÓPA EGY JOBB VILÁG ÉRDEKÉBEN: AZ EURÓPAI UNIÓ STRATÉGIÁJA A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSÉRT

(A Bizottság Közleménye)

I. A FENNTARTHATÓ EURÓPA FELÉ

„A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket.” – Környezet és Fejlődés Világbizottság (a „Brundtland Bizottság”), 1987

Az Európai Tanács 1999 decemberében Helsinkiben tartott találkozásán felkérte az Európai Bizottságot, hogy „készítsen javaslatot egy olyan hosszú távú stratégiára, amely összekapcsolja a gazdaságilag, társadalmilag és ökológiailag fenntartható fejlődés politikáit, s amelyet 2001 júniusában kell az Európai Tanács elé terjeszteni.” E felkérésnek megfelelően készült el ez a dokumentum. Ennek alapját a Bizottsági szolgálatok márciusban kiadott vitaanyaga, valamint az erre adott számos válasz képezi.

A fenntartható fejlődés – globális célkitűzés. Az Európai Uniónak kulcsszerepe van a fenntartható fejlődés kialakításában mind Európában, mind tágabb globális szinten, ahol széleskörű nemzetközi lépésekre van szükség. E felelősségvállalás teljesítése érdekében az EU és az ENSZ 1992. évi „Riói Nyilatkozat”-ának többi aláírója az ENSZ Közgyűlésének 1997-ben tartott 19. Rendkívüli Ülésszakán elkötelezte magát fenntartható fejlődési stratégiák kidolgozása mellett a 2002-ben megtartandó Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó idejére. A jelen stratégia a csúcstalálkozóra való EU felkészülés része.

Fenntartható fejlődés - egy átfogóbb hosszú távú jövőkép

Valamivel több mint egy évvel ezelőtt Lisszabonban az Európai Tanács új stratégiai célt állított az Unió elé: „az Uniónak a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává kell válnia, amely képes a fenntartható gazdasági növekedésre, miközben több és jobb munkahelyet és erősebb társadalmi összetartást teremt”. Ezt követően a Stockholmi Európai Tanács úgy határozott, hogy az EU fenntartható fejlődési stratégiájának ki kell egészülnie – e politikai kötelezettségvállalásra épülve – a környezetvédelmi dimenzióval, ami azt a felismerést tükrözi, hogy hosszú távon **a gazdasági növekedésnek, a társadalmi összetartásnak és a környezet védelemének kéz a kézben kell haladnia.**

A fenntartható fejlődés **pozitív hosszú távú jövőképet** kínál az Európai Uniónak egy sikeresebb és igazságosabb társadalomról, egyúttal egy tisztább, biztonságosabb és egészségesebb környezet ígéretével – egy társadalomról, amely jobb életminőséget biztosít számunkra, gyermekeinknek és unokáinknak. Ahhoz, hogy ezt a gyakorlatban is megvalósíthassuk, a gazdasági növekedésnek elő kell segítenie a társadalmi haladást és tiszteletben kell tartania a környezetet, a szociálpolitikának alá kell támasztania a gazdaság teljesítményét, a környezetpolitikának pedig költséghatékonynak kell lennie.

Ahhoz, hogy a környezet pusztulását és az erőforrás-felhasználást szét lehessen választani a gazdasági és társadalmi fejlődéstől, a köz- és magánberuházásokat új, környezetbarát technológiák irányába kell terelni. A fenntartható fejlődési stratégiának az elkövetkező években **katalizátorként kell szolgálnia a politikusok és a közvélemény számára**, továbbá az intézményi reform, valamint a vállalati és fogyasztói magatartás változásának hajtóerejévé kell válnia. Az **egyértelmű, szilárd és hosszú távú célkitűzések** alakítják majd az elvárásokat és megteremtik azokat a feltételeket, amelyek mellett a vállalkozások kellő bizalommal rendelkeznek innovatív megoldásokba való beruházásokhoz és új, minőségi munkahelyek létrehozásához.

E nagyratörő elképzelés és a gyakorlati politikai cselekvés közötti szakadék áthidalása érdekében a Bizottság javasolja, hogy a **stratégia arra a néhány problémára összpontosítson, amely súlyos vagy visszafordíthatatlan fenyegetést jelent** az európai társadalom jövőbeni jólétére:

A fenntartható fejlődést fenyegető legfontosabb veszélyek

- Az üvegházhatású gázok emberi tevékenységből származó kibocsátása **globális felmelegedéshez** vezet. Az éghajlatváltozás valószínűleg szélsőségesebb időjárási eseményeket idéz elő (hurrikánok, árvizek) súlyos infrastrukturális, vagyoni, egészségi és természeti következményekkel.
- A közegészségre komoly fenyegetést jelentenek **egyes betegségek kórokozóinak új, antibiotikum-rezisztens törzsei**, és esetlegesen a jelenleg mindennapi használatban álló sokféle **veszélyes vegyi anyag hosszú távú hatásai**; növekvő aggodalom övezi az **élelmiszer-biztonsággal** kapcsolatos veszélyeket.
- Minden hatodik európai **szegénységben** él. A szegénységnek és a társadalmi kirekesztettségnek jelentős közvetlen hatása van az egyénekre, például rossz egészségi állapot, öngyilkosság és tartós munkanélküliség formájában. A szegénység terhét aránytalan mértékben viselik az egyedülálló anyák és az egyedül élő idősebb nők. A szegénység gyakran nemzedékeken keresztül fennmarad a családokban.
- Bár természetesen örömdetes a várható élettartam növekedése, az alacsony születési rátával együtt **a népesség elöregedéséhez** vezet, amely a gazdasági növekedés lassulásával fenyeget, valamint a nyugdíjrendszerek és az egészségügyi ellátás minőségét és pénzügyi fenntarthatóságát veszélyezteti. 2000 és 2040 között a kiadások emelkedése sok tagállamban a bruttó nemzeti termék 8%-át is elérheti.
- Európában az utóbbi évtizedekben **drámaian felgyorsult a biológiai sokféleség csökkenése**. Az európai vizek halállományai a kimerülés határán vannak. A **hulladék mennyisége** tartósan gyorsabban növekedett, mint a GDP. A **talajpusztulás** és a termőképesség csökkenése rontja a mezőgazdasági hasznosítású földek életképességét.
- **A forgalmi torlódások** egyre gyakoribbá váltak és fokozatosan elvezetnek a közlekedési hálózat „bedugulásához”. Ez főként a városi területeket érinti, amelyeknek szembe kell nézniük olyan problémákkal is, mint a belvárosok hanyatlása, az elővárosok terjeszkedése, a súlyos szegénység és a társadalmi kirekesztettség. Az EU-n belüli **regionális egyenlőtlenségek** komoly aggodalomra adnak okot.

Ezeknek a nem fenntartható trendeknek csak nagyon kis része újkeletű és megoldásukra már kísérletet tettek a kormányzat és a társadalom számos szintjén. A helyi „Agenda 21” programok és más kezdeményezések hatékony eszköznek bizonyultak a helyi szintű változásokkal kapcsolatos egyetértés megteremtésére. Mindazonáltal ezek az erőfeszítések eddig csak korlátozott sikerrel jártak amiatt, hogy nehézségekbe ütközik a már elfogadott politikák és viselkedésminták megváltoztatása, valamint a válaszlépések összehangolt módon történő kialakítása. Ahhoz, hogy megbirkózzunk ezekkel a fenntarthatatlan trendekkel és elérjük a fenntartható fejlődés által kínált jövőképet, **sürgős cselekvésre; elkötelezett és előrelátó politikai vezetésre; a politikák kialakításában új megközelítésre; széleskörű részvételre és nemzetközi felelősségvállalásra** van szükség.

- **Sürgősen cselekedni kell:** Eljött az ideje, hogy szembesüljünk a fenntarthatóság kihívásaival. A fenntartható fejlődést fenyegető számos trend a termelési technológiák, a földhasználati és az infrastrukturális beruházási eljárások múltbéli megválasztásából ered, amit rövid távon nehéz megfordítani. Bár a biológiai sokféleség csökkenése, az antibiotikumokkal szemben megnövekedett rezisztencia vagy az éghajlatváltozás jelentős hatásai csak sok év múlva lesznek érezhetőek, akkorra már igen költséges vagy lehetetlen lesz azok orvoslása.
- **A politikai vezető szerep alapvető fontosságú:** A fenntartható fejlődéshez megkövetelt változásokhoz erős politikai elkötelezettségre lesz szükség. Bár a fenntartható fejlődés kétségkívül az egész társadalom hasznára válik, **bonyolult kompromisszumokat** kell majd kötni az egymással ütköző érdekek között. Nyíltan és őszintén szembe kell néznünk ezekkel a kompromisszumokkal. A politikákat igazságosan és egyensúlyra törekvő módon kell megváltoztatni, **de nem szabad megengedni, hogy szűk részérdekek érvényesüljenek** a társadalom egészének jólétével szemben.
- **Új megközelítés a politikák kialakításában:** Bár az Unió a politikák széles skálájával rendelkezik a fenntarthatóság gazdasági, környezeti és társadalmi dimenzióira vonatkozóan, ezeket azonban nem hangolták össze kellőképpen. **Túl gyakran fordul elő, hogy a politika egyik területén a célkitűzések elérése érdekében folytatott tevékenység egy másik területen akadályozza az előrejutást**, miközben a problémák megoldása más ágazatokban vagy a kormányzat más szintjein tevékenykedő politikai döntéshozók kezében van. Ez számos, hosszú távon fenntarthatatlan trend egyik fő oka. Az összefüggéseket figyelembevevő, hosszú távú elképzelések hiánya emellett azt is jelenti, hogy túlságosan is a rövid távú költségekre összpontosítanak és sokkal kevésbé az olyan jövőbeli helyzetek elérésére, amelyekben hosszabb távon „mindenki nyer”.
- **Mindenkinek és minden szinten cselekednie kell:** Csak az EU szintjén valósítható meg sikeresen sok olyan változtatás, amely a fenntartható fejlődéshez szükséges. Erre egyértelmű példákat nyújtanak azok a politikai területek, ahol a Közösség kizárólagos jogi hatáskörrel rendelkezik, vagy ahol az integrált európai gazdaságok azt jelentik, hogy a tag-államok nem összehangolt cselekvése valószínűleg nem lesz hatékony. Egyéb esetekben a nemzeti kormányok, regionális vagy helyi önkormányzatok által tett lépések megfelelőbbek. **Bár a közhivataloknak kulcsszerepük van a világos, hosszú távú átfogó keretek biztosításában, végső soron az egyes polgárok és vállalkozások valósítják meg** a fogyasztási és beruházási szokásoknak a fenntartható fejlődés eléréséhez szükséges változtatásait.
- **Felelős partner egy globalizált világban:** A fenntarthatóság számos kihívásának megoldása globális cselekvést tesz szükségessé. Ennek nyilvánvaló példái az

éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség. A Bizottság úgy véli, hogy a fejlett országoknak vezető szerepet kell betölteniük a fenntartható fejlődésre törekvésben, és felszólítja a többi fejlett országot, hogy ugyancsak vállalják saját felelősségüket. A Bizottság azt vallja, hogy **az EU-nak először a saját házáat kell rendbe raknia** ahhoz, hogy nemzetközileg vezető szerepet tölthessen be, és hogy ezzel megtegye az első lépést a globális fenntarthatóság elérése felé. Mivel az EU termelése és fogyasztása a határainkon túl is érezteti a hatását, gondoskodnunk kell arról, hogy politikáink elősegítsék a globális szintű fenntartható fejlődés kilátásait.

Ahhoz, hogy ezeknek a kihívásoknak megfeleljünk, a Bizottság egy három részből álló EU stratégiára tesz javaslatot:

- 1: Egy sor **átfogó javaslat és ajánlás** a politika hatékonyságának növelése és a fenntartható fejlődés megvalósítása érdekében. Ez annak biztosítását jelenti, hogy a különböző politikák egymást erősítik és nem ellentétes irányba hatnak.
- 2: Egy sor EU-szintű **elsődleges célkitűzés és konkrét intézkedés** azon problémák kezelésére, amelyek Európában a legnagyobb kihívást jelentik a fenntartható fejlődéssel szemben.
- 3: **A stratégia megvalósítása és az előrehaladás értékelése** érdekében szükséges lépések.

II. A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS MEGVALÓSÍTÁSA: KITŰZÖTT CÉLJAINK ELÉRÉSE

A fenntartható fejlődés eléréséhez változások szükségesek a politikák kialakításában és a megvalósítás módjában az EU szintjén és a tagállamokban egyaránt. Ez pedig egyértelmű elkötelezettséget követel meg a legmagasabb szinten. E fejezet számos olyan javaslatot tartalmaz, amelyek célja, hogy hatékonyabban tudjunk válaszolni az előttünk álló kihívásokra.

Erősíteni kell a politikák összhangját

A fenntartható fejlődésnek az összes ágazat és politika központi célkitűzésévé kell válnia. Ez azt jelenti, hogy a politikai döntéshozóknak meg kell határozniuk a valószínűsíthető mellékhatásokat – a jókat és a rosszakat egyaránt –, amelyek érintik más politikák területeit, s számításba kell venniük azokat. Egy politikai javaslat **valamennyi hatására kiterjedő alapos felmérésnek** magában kell foglalnia az EU-n belüli és kívüli gazdasági, környezeti és társadalmi hatások becslését. Ezek sorában – ahol lehetséges – ki kell térni a nemek közötti egyenlőségre és az esélyegyenlőségre gyakorolt hatásokra is. Különösen fontos a változások terheit viselő csoportok egyértelmű meghatározása, hogy a politikai döntéshozók mérlegelhessék azon intézkedések szükségességét, amelyek segítenek e csoportoknak az alkalmazkodásban. A vizsgálatok során következetesebb megközelítést kell alkalmazni, s fel kell használni a politikák legkülönbözőbb területeiről rendelkezésre álló szakértelmet.

A javaslatok módszeres felméréséhez **jobb információk szükségesek**. Például, nem teljes mértékben ismertek még a társadalom előregedésének hatásai, csakúgy mint bizonyos típusú környezetszennyezések vagy vegyszerek, egyebek mellett az endokrin roncsoló vegyszerek biológiai sokféleségre és közegészségre gyakorolt hatásai. Mindazonáltal az elővigyázatosság

elvével összhangban az ismeretek hiánya nem jelenthet mentséget a cselekvés hiányára vagy a nem megfelelően megfontolt lépésekre. A kockázat és a bizonytalanság az élet velejárója. A tudomány és a kutatások feladata, hogy segítsenek feltárni azoknak a kockázatoknak és bizonytalanságoknak a jellegét, amelyekkel szembesülünk, és így alapot biztosítsanak a megoldásokhoz és a politikai döntésekhez. A politikai döntéshozók felelőssége a kockázat hatékony kezelése, továbbá a kockázat jellegének és mértékének megvilágítása a nyilvánosság számára.

Teendő

- ✓ Minden politikának a fenntartható fejlődést kell a középpontba helyeznie. Különösen a Közös Politikák soron következő felülvizsgálataikor kell azzal foglalkozni, hogy azok miként járulhatnak még jobban hozzá a fenntartható fejlődéshez:
- ✓ A Közös Mezőgazdasági Politika 2002-ben esedékes középtávú felülvizsgálatakor a mennyiség helyett a minőséget kell előnyben részesíteni, például a biogazdálkodás és más környezetbarát gazdálkodási módszerek ösztönzésével, s az erőforrásoknak a piac támogatásától a vidék fejlesztése irányába történő további átcsoportosításával.
- ✓ A Közös Halászati Politikának EU és nemzetközi szinten is elő kell segítenie a halállományokkal kapcsolatos fenntartható gazdálkodást, egyben biztosítani az EU halászati iparának hosszú távú életképességét és védeni a tengeri ökoszisztémákat.
- ✓ A Közös Közlekedési Politikának meg kell birkóznia a forgalomtorlódás és szennyezés növekvő mértékével, továbbá szorgalmaznia kell a környezetkímélőbb közlekedési módokat.
- ✓ A Kohéziós Politikákat úgy kell fejleszteni, hogy a legkevésbé fejlett, valamint a legsúlyosabb strukturális problémákkal – például a városi területek romlásával és a vidék gazdaságának hanyatlásával – küszködő régiókra, továbbá a tartós társadalmi kirekesztésnek leginkább kitett társadalmi csoportokra irányuljanak.
- ✓ A Bizottság elő fogja terjeszteni a szabályozás fejlesztését célzó cselekvési tervet a Laekeni Európai Tanács decemberi találkozására. Ez a terv olyan mechanizmusokat is tartalmazni fog, amelyek biztosítják, hogy a legfontosabb jogalkotási javaslatok kitérjenek **a cselekvés, illetve a cselekvés hiányának az EU-n belüli és azon kívüli lehetséges gazdasági, környezeti és társadalmi előnyeire és költségeire**. A Tanácsnak és a Parlamentnek ugyanebben a szellemben kell módosítani a jogalkotási javaslatokat.

Megfelelő árakat kell kialakítani, ami jelzésértékű az egyének és a vállalkozások számára

A piaci árak erőteljesen hatnak az egyének és a vállalkozások magatartására. A megfelelő árképzést célzó piaci reformok új üzleti lehetőségeket teremthetnek, amelyek révén a környezet terhelését mérséklő, a társadalmi és gazdasági szükségleteket kielégítő szolgáltatások és termékek fejleszthetők. Ez időnként azzal jár, hogy közpénzeket kell olyan szolgáltatásokra fordítani, amelyeket egyébként nem biztosítanának; ilyenek például a gyér népességű területeken az alapvető közszolgáltatások. Ennél gyakoribb cél az olyan **anyagi támogatások megszüntetése, melyek a természeti erőforrások pazarló használatát ösztönzik**, valamint a szennyezés árának megfizettetése. Az árak ilyen módon való megváltoztatása tartós ösztönzést jelent a biztonságosabb, kevésbé szennyező technológiák és berendezések fejlesztésére és

alkalmazására, és gyakran nincs is másra szükség ahhoz, hogy a mérleg nyelve ezek javára billenjen.

Teendő

- ✓ A Bizottság politikájában és jogalkotási javaslataiban elsőbbséget ad azoknak a **piac-alapú megközelítési módoknak**, amelyek az árakon keresztül ösztönzést biztosítanak minden esetben, amikor ezek valószínűsíthetően rugalmas és költséghatékony módon valósítják meg a társadalmi és környezeti célkitűzéseket.

Tudományos és technológiai befektetéseket kell eszközölni a jövő érdekében

Jólétünk folyamatos és hosszú távú megtartása kritikus módon függ az ismeretek bővülésétől és a műszaki haladástól. E befektetések nélkül a fenntartható fejlődéshez való igazodásnak sokkal inkább fogyasztási szokásaink megváltozásán keresztül kell végbemennie. Az innováció ösztönzése révén olyan új eljárások fejleszthetők ki, amelyek kevesebb természeti erőforrást használnak, csökkentik a szennyezést vagy az egészségi és biztonsági kockázatokat, s a korábbiaknál olcsóbbak. Az EU-nak és a tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy **a jogalkotás ne gátolja az innovációt** vagy ne állítson túlzott nem piaci jellegű akadályokat az új technológia elterjesztése és alkalmazása elé.

A fenntartható fejlődést szolgáló technológiaváltás közpénzekből megvalósuló támogatásának a biztonságos és környezetbarát technológiákra irányuló alap- és alkalmazott kutatásokra, valamint a mintaértékű és demonstrációs projektekre kell összpontosítania, hogy ösztönözzék az új, biztonságosabb, tisztább technológiák gyorsabb meghonosítását. A közbeszerzési politikák – feltéve, hogy nem a protekcionizmus fedezésére szolgálnak – további eszközt jelentenek az új technológia elterjesztésének gyorsításában. A magánszektor „zöld vásárlási kezdeményezése” hasonlóan növelhetné a környezetbarát termékek és szolgáltatások használatát.

Teendő

- ✓ A Közösségnek teljes mértékben ki kell használnia a következő Közösségi Kutatási Keretprogram lehetőségeit a fenntartható fejlődéshez kapcsolódó, az Európai Kutatási Térség részét képező kutatási tevékenységek támogatása érdekében.
- ✓ A Bizottság által rövidesen közzéteendő útmutatás alapján, a tagállamoknak mérlegelniük kell, hogy miként tudják **jobban felhasználni a közbeszerzést** a környezetbarát termékek és szolgáltatások előnyben részesítésére.
- ✓ A Bizottság támogatni fogja **a magánszektor kezdeményezéseit**, hogy a környezeti tényezőket beépítsék beszerzési feltételeik közé.
- ✓ A Bizottság felkéri az ipart, hogy határozza meg az új technológiák kifejlesztésének és szélesebb körű használatának fő akadályait az olyan ágazatokban, mint az energia, a közlekedési és a hírközlési ágazat.
- ✓ A Közösségnek hozzá kell járulnia ahhoz, hogy 2008-ig létrejöjjenek a környezet és biztonság globális monitoring rendszeréhez (GMES) szükséges európai feltételek.

Javítani kell a kommunikációt, mozgósítani kell a polgárokat és a vállalkozásokat

Bár a tudomány és a tudományos tanácsadás kulcsszerepet játszanak a döntéshozatalban, a nyilvánosságuk ezek objektivitásába vetett bizalma megingott olyan események nyomán, mint

a közelmúltban történt humán és állategészségügyi problémák által kiváltott riadalmak. Léteznek olyan aggodalmak is, hogy a politikai válaszokat inkább szűk részérdekek alapján alakították ki, és nem az általánosabb társadalmi érdekeket szem előtt tartva. Ez a benyomás egy szélesebb körű rossz közérzet része. Sokan gondolják, hogy a politika túlságosan technokrata és „távoli”, továbbá túlságosan a már kialakult érdekek hatása alatt áll. A politikai folyamat iránti növekvő érdektelenség kezeléséhez arra van szükség, hogy a politika kialakítása nyitottabbá váljék.

A nyitott politikai folyamat lehetővé teszi azt is, hogy egyértelműen azonosítani lehessen az egymással versengő érdekek között a szükséges kompromisszumokat, valamint azt, hogy a döntéseket átlátható módon hozzák meg. **Az idejekorán megkezdett és rendszeresebb párbeszéd** – különösen a fogyasztók képviselőivel, akiknek az érdekeit túl gyakran mellőzik – meghosszabbíthatja ugyan egy politikai javaslat előkészítéséhez szükséges időt, de szükségszerűen javítja a szabályozás minőségét és felgyorsítja annak megvalósítását. Tájékozódni kell az Unión kívülállók véleményéről is.

Az, hogy a fenntartható fejlődés célját a társadalom széles körben magáénak tekintse, nemcsak a politikai döntéshozás nagyobb nyitottságától függ, hanem annak megértésétől is, hogy az egyének saját cselekedeteik révén valódi változásokat idézhetnek elő. Például a helyi „Agenda 21” programok hatékonyan bizonyultak a fenntartható fejlődés helyi szintű elősegítésében. Az oktatási rendszernek szintén létfontosságú szerepe van abban, hogy előmozdítsa a fenntartható fejlődés céljának jobb megértését, elmélyítse **az egyéni és a közösségi felelősségtudatot**, ezáltal elősegítse a magatartásbeli változásokat.

A közpolitikának kulcsszerepe van a vállalatok erőteljesebb szociális felelősségvállalásának ösztönzésében, valamint olyan keretek kialakításában, amelyek biztosítják, hogy a vállalkozások beépítsék a tevékenységükbe a környezeti és szociális szempontokat. A legelőrelátóbb vállalkozások némelyike már rájött arra, hogy **a fenntartható fejlődés új lehetőségeket kínál**, és beruházásaikat ennek megfelelően kezdték átalakítani. A vállalkozásokat arra kell ösztönözni, hogy az EU-n belül és kívül folytatott tevékenységük során egyaránt kezdeményező módon közelítsék meg a fenntartható fejlődést.

Teendő

- ✓ A Bizottság soron következő, kormányzásról szóló Fehér Könyvében az Unión belüli és azon kívüli **érdekcsoportokkal folytatott széleskörű párbeszédre** tesz javaslatot, amely jellemzően magában foglalja azt, hogy bármely jelentős politikai javaslat benyújtása előtt közmeghallgatást kell tartani. A főbb politikák felülvizsgálatakor hasonlóképpen törekedni kell az érdekcsoportok véleményének megismerésére.
- ✓ Minden, 500 alkalmazottnál többet foglalkoztató nyilvánosan bejegyzett vállalatot felhívunk arra, hogy tegye közzé **a részvényeseknek szóló éves jelentésében azt a „hármás eredményt”**, amely alapján mérhető a gazdasági, környezeti és társadalmi kritériumok szerint elért teljesítménye. Az EU vállalkozásokat arra ösztönözzük, hogy igazolják és hozzák nyilvánosságra, hogy a világon mindenütt betartják a multinacionális vállalkozások számára kidolgozott OECD vagy más hasonló irányelveket.
- ✓ A tagállamoknak tekintetbe kell venniük, hogy **oktatási rendszereik** miként segíthetik a fenntartható fejlődés szélesebb körű megértését.

Figyelembe kell venni a bővítést és a globális dimenziót

Az EU stratégiájának túl kell mutatnia az Unió jelenlegi határain, hogy alkalmazható legyen azokra az országokra is, amelyek az elkövetkező években fognak csatlakozni az Unióhoz. Ezek a jövőbeni tagállamok nagyrészt ugyanazokkal a problémákkal szembesülnek, de számos eltérő jellegzetességük is van. Például, náluk sokkal gazdagabb a biológiai sokféleség. Ugyanakkor a gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek sokkal nagyobbak lesznek egy kibővült Unióban. Az új tagállamoknak átlagban sokkal nagyobb agrárnépességük lesz, továbbá infrastrukturális és termelési technológiai beruházások tekintetében hátrányban lesznek. A Közösségi politika jövőbeni reformjainak számításba kell venniük ezeket a különbségeket. A tagjelölt országokat tevélegesen be kell vonni e stratégia megvalósításába.

Továbbá, az EU számos politikája az Unió határain messze túlmenően befolyásolja a fenntarthatóság kilátásait, s az EU termelése és fogyasztása növeli a közös globális környezeti erőforrásokra nehezedő terhelést. Ezért fontos arról gondoskodni, hogy az általunk meghozott intézkedések, amelyek célja a fenntartható fejlődés irányába történő elmozdulás Európában, hozzájáruljanak a fenntartható fejlődéshez a világ többi részén is. **Politikáinknak – belső és külső politikáinknak egyaránt – hathatósan támogatniuk kell más országok erőfeszítéseit, különösen a fejlődő országok erőfeszítéseit, hogy olyan fejlődést érjenek el, amelyik fenntarthatóbb.**

Annak érdekében, hogy hatékonyan hozzájáruljunk a globálisan fenntartható fejlődés eléréséhez, az EU-nak és tagállamainak hatékonyan együtt kell működniük más országokkal és nemzetközi intézményekkel, köztük az OECD-vel, a Kereskedelmi Világszervezettel, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezettel, a Nemzetközi Valutaalappal, a Világbankkal, és az Egyesült Nemzetek Környezeti Programjával. E tágabb összefüggésben a fenntartható fejlődés elérésének elősegítésében betöltött EU szereppel átfogóan foglalkozunk majd a 2002. évi dél-afrikai Rio+10 Csúcstalálkozóra való felkészülésünk során.

Teendő

- ✓ A Bizottság 2002 első felében közleményt fog kiadni, amelyben még tovább tisztázza álláspontját arról, **hogy az Uniónak miként kell hozzájárulnia a globálisan fenntartható fejlődéshez**, még a Johannesburgban megtartandó Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó (Rio+10) előtt. Egyéb témák mellett ennek a közleménynek foglalkoznia kell a fejlesztési támogatásokhoz, különösen a globális szegénység csökkentéséhez szükséges pótlólagos pénzügyi erőforrások mozgósításával.

III. HOSSZÚ TÁVÚ CÉLKITŰZÉSEK ÉS CÉLOK KIDOLGOZÁSA: A CSELEKVÉSI PRIORITÁSOK MEGHATÁROZÁSA

A politikák széles körét átfogó cselekvés szükséges

A fenntartható fejlődés fentiekben bemutatott kihívásai számos politikai területet érintenek. Ennek megfelelően egy **átfogó, ágazatokon átívelő megközelítésre** van szükség ahhoz, hogy megfeleljünk e kihívásoknak. A politika egyes területein a konkrét teendőknek az előző fejezetben leírt politikai elveken kell alapulniuk. A jelenlegi Közösségi politikák reformjainak azt kell megcélozniuk, hogy maximálisan hozzájáruljanak az EU fenntartható fejlődési stratégiájának stratégiai célkitűzéseéhez.

Az Európai Tanács közelmúltban tartott lisszaboni, nizzai és stockholmi találkozóin már megállapodtak azokról a célkitűzésekről és intézkedésekről, amelyek Európában a fenntartható fejlődés legnagyobb kihívásainak számító hat kérdéskörből kettő kezelésére vonatkoznak: **a szegénység és a társadalmi kirekesztettség leküzdésével**, valamint **a társadalom előregedésének gazdasági és társadalmi hatásaival**. A jelen stratégia nem javasol új teendőket ezeken a területeken. Mindazonáltal célkitűzéseik az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiájának szerves részét képezik, s felsorolásuk az 1. Függelékben található.

A fennmaradó négy kérdéskörben a Bizottság EU szinten a célkitűzések és intézkedések alábbi prioritásait javasolja. E célkitűzések megvalósítása a tagállamok tevéleges hozzájárulását is megköveteli, mind nemzeti politikáikban, mind a Tanácsnak a Közösségi politikák változtatásaival kapcsolatos döntéseit illetően. A Bizottság be fog számolni a stratégiai célok megvalósulásának előrehaladásáról az Európai Tanács évenkénti tavaszi találkozására készített jelentésében (Összegző Jelentés).

Korlátozni kell az éghajlatváltozást és növelni kell a tiszta energia felhasználását

Fő célkitűzések

- Az EU teljesíteni fogja a kiotói kötelezettségvállalását. Kiotó ugyanakkor csak az első lépés. Azt követően az EU-nak törekednie kell a légköri üvegházhatású gázkibocsátások évi átlagos 1%-os csökkentésére az 1990-es szinthez képest 2020-ig.
- Az Unió kitart amellett, hogy a többi nagy, iparilag fejlett ország is tegyen eleget a kiotói vállalásának. Ez elkerülhetetlen lépés a szélesebb nemzetközi erőfeszítés biztosításához, amely a globális felmelegedés korlátozása és hatásaihoz való alkalmazkodás érdekében szükséges.

EU-szintű intézkedések

- Az energiatermékek adóztatásáról szóló irányelv elfogadása 2002-ig. A Bizottság az ezt követő két éven belül az energia megadóztatásával kapcsolatban még ambiciózusabb környezetvédelmi célokat fog javasolni annak érdekében, hogy a külső költségeket teljes mértékben elismertessék az árakban és a fogyasztási adók minimális szintjét legalább az infláció mértékével módosítsák.
- A fosszilis tüzelőanyagok kitermelési és fogyasztási támogatásainak fokozatos megszüntetése 2010-ig. Amennyiben szükséges, kiegészítő intézkedések bevezetése alternatív foglalkoztatási lehetőségek kialakítására. Elemezni kell, hogy szükség van-e széntartalékok készletezésére, továbbá azt, hogy szükséges vagy szükségtelen az ellátás biztonsága okán minimális szintű támogatott kitermelés fenntartása. A Bizottság 2001-ben javaslatot nyújt be a Tanácsnak elfogadásra az ESZAK Szerződés 2002 júliusában esedékes lejárta előtt. A csatlakozási szerződésekben számításba kell venni egyes tagjelölt országok sajátos helyzetét.
- Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére vonatkozó intézkedések az Európai Éghajlatváltozási Program eredményére épülnek. Konkrétan a Bizottság 2001 végéig javaslatot nyújt be a forgalmazható CO₂ engedélyek 2005-ig létrehozandó európai rendszerére vonatkozóan.

- Az alternatív üzemanyagoknak, köztük a bio-üzemanyagoknak a személygépkocsik és tehergépjárművek üzemanyag-fogyasztásának legalább 7%-át kell biztosítaniuk 2010-ig, és legalább 20%-át 2020-ig. A Bizottság 2001-ben javaslatot tesz erre 2002-ben történő elfogadásra.
- Határozott lépések szükségesek az energiaigények csökkentésére, például az épületekre és a készülékekre vonatkozó szigorúbb minimális szabványok és címkézési követelmények felállításával az energiafelhasználás hatékonyságának javításához.
- A technológiák kutatásának, fejlesztésének és elterjesztésének nagyobb mértékű támogatása az alábbi területeken:
  - tiszta és megújuló energiaforrások
  - biztonságosabb atomenergia, nevezetesen a nukleáris hulladékok kezelése.

Foglalkozni kell a közegészséget érintő veszélyekkel

Fő célkitűzések

- Az élelmiszerek biztonsága és minősége legyen az élelmiszerlánc összes résztvevőjének a célkitűzése.
- 2020-ig biztosítani kell, hogy a vegyszereket csak olyan módon állítsák elő és használják fel, hogy az ne jelentsen jelentős veszélyt az emberi egészségre és a környezetre.
- Meg kell oldani a fertőző betegségek kitörésével és az antibiotikumokkal szembeni rezisztenciával kapcsolatos problémákat.

EU-szintű intézkedések

- Javítani kell a fogyasztók tájékoztatását és tájékozottságát, például az oktatás és az élelmiszerek egyértelmű címkézésének segítségével.
- 2002-ben létre kell hozni az Európai Élelmiszerhatóságot.
- Javítani kell az élelmiszerekben és a környezetben előforduló bizonyos anyagok (például dioxinok, toxinok és növényvédőszeranyagok) egészségre kifejtett hatásainak megfigyelését és ellenőrzését, különösen a gyermekekre kifejtett hatásait illetően.
- A Közös Mezőgazdasági Politika által nyújtott támogatást át kell irányítani az egészséges, magas minőségű termékek és gyakorlati eljárások elismerésére a mennyiségi termelés helyett; 2002-től kezdődően értékelni kell a dohányipar helyzetét és azt úgy kell átalakítani, hogy lehetővé váljon a dohányiparral kapcsolatos támogatások fokozatos megszüntetése, miközben a dohányipari munkások és termesztők bevételeinek és gazdasági tevékenységének alternatív forrásait megteremtő intézkedések kerülnek bevezetésre, s ennek megfelelően mielőbbi időpontot kell kijelölni.
- 2003-ig átfogó Közösségi stratégiát kell kialakítani a munkahelyi egészség és biztonság javítására, valamint a munkahelyi balesetek és a foglalkozási ártalmak jelentős csökkentésére.

- El kell végezni a vegyi anyagokra vonatkozó új politika megvalósításához szükséges teljeskörű jogalkotási munkát 2004-ig.
- A Bizottság 2001 végére egy európai cselekvési tervet fog előterjeszteni az antibiotikumokkal szembeni rezisztencia lassítására, ami kiterjed a tájékoztatás javítására, a mezőgazdaságban növekedés-serkentőként való alkalmazásuk fokozatos megszüntetésére, valamint az antibiotikumok humán és állatgyógyászati, növényvédelmi célú használatának jobb ellenőrzésére.
- 2005-ig ki kell alakítani a fertőző betegségek kitörésének megfigyelésre és ellenőrzésére szolgáló európai feltételeket.

Felelősebben kell gazdálkodni a természeti erőforrásokkal

Fő célkitűzések

- Szét kell választani a gazdasági növekedést az erőforrások felhasználásától és a hulladék keletkezésétől.
- Meg kell védeni és helyre kell állítani az élőhelyeket és a természeti rendszereket, valamint meg kell állítani a biológiai sokféleség csökkenését 2010-ig.
- Javítani kell a halgazdálkodást annak érdekében, hogy EU és globális szinten egyaránt megfordítsuk az állományok csökkenésének tendenciáját, biztosítsuk a fenntartható halászatot és az egészséges tengeri ökoszisztémákat.

EU-szintű intézkedések

- A gazdasági szereplőkkel együttműködésben ki kell alakítani az Integrált Termékpolitikát az erőforrások felhasználásának és a hulladékok környezeti hatásainak csökkentésére.
- A szigorú környezeti felelősségre vonatkozó EU-jogszabályokat be kell vezetni 2003-ig.
- A Bizottság 2003-ig kialakítja a biológiai sokféleség mutatóinak rendszerét.
- A Bizottság javaslatot tesz egy 2003-ra működőképes, az erőforrások termelékenységét mérő rendszerre.
- Középtávon felül kell vizsgálni a Közös Mezőgazdasági Politikát, javítani kell az agrár-környezetvédelmi intézkedéseket, hogy azok a környezetvédelmi szolgáltatásokért biztosított közvetlen kifizetések átlátható rendszerét teremtsék meg.
- A Közös Halászati Politika 2002-ben történő felülvizsgálata során meg kell szüntetni az ellentétes hatást kiváltó támogatásokat, amelyek a túlhalászt ösztönzik, továbbá olyan szintre kell csökkenteni az EU halászati flottáinak méretét és tevékenységét, amely összhangban van a világszintű fenntarthatósággal, miközben meg kell oldani az ebből adódó társadalmi problémákat is.

Javítani kell a közlekedési rendszereket és a területgazdálkodást

Fő célkitűzések

- Jelentős mértékben szét kell választani a közlekedés növekedését a bruttó hazai termék növekedésétől annak érdekében, hogy a forgalmi torlódások és a közlekedés egyéb negatív mellékhatásai csökkenjenek.
- El kell érni, hogy a közlekedés a közutakról oly mértékben tevődjön át a vasutakra, vízi utakra, illetve a tömegközlekedési eszközökre, hogy a közúti közlekedés részaránya 2010-ben ne haladja meg az 1998. évit (a legutóbbi év, amelynek adatai rendelkezésre állnak).
- Elő kell segíteni a kiegyensúlyozottabb regionális fejlődést a gazdasági tevékenységben mutatkozó egyenlőtlenségek csökkentésével, illetve a vidéki és városi közösségek életképességének fenntartásával, amint azt az Európai Térségfejlesztési Perspektíva ajánlja.

EU-szintű intézkedések

- A Bizottság 2002-ben javaslatot tesz egy közlekedési díjakkal kapcsolatos keretprogramra, mely biztosítja, hogy 2005-re a különböző közlekedési módok, köztük a légi közlekedés, tükrözzék azok társadalmi költségeit.
- 2003-ban végre kell hajtani egy keretprogramot, mely intelligens közlekedési rendszerek alkalmazásával biztosítja a közúti közlekedési fizetési rendszerek összehangolt működését; támogatni kell az úthasználati díjak bevezetésének további technológiai fejlesztését.
- Elsőbbséget kell adni a tömegközlekedéssel, a vasúttal, a belföldi vízi utakkal, a rövid távú tengeri közlekedéssel és az intermodális működtetéssel kapcsolatos infrastrukturális beruházásoknak. Ehhez kapcsolódóan a Bizottság 2001-ben javaslatot tesz – 2003-ban esedékes elfogadással – a transz-európai közlekedési hálózatokra vonatkozó útmutatások módosítására, továbbá a Strukturális Alap programjainak középtávú felülvizsgálata során szorgalmazni fogja a közúti közlekedés finanszírozási arányának jelentős csökkentését.
- Javítani kell a közlekedési rendszereket a hiányzó közlekedési összeköttetések kiépítésével, piacnyitással és az együttműködés fejlesztésével EU-szinten (pl. vasúti liberalizáció, légi - közlekedési rendszerek). 2004-re meg kell valósulnia az Egységes Európai Légtérnek.
- Ösztönözni kell a távmunkát a következő generációs távközlési infrastruktúrával és szolgáltatásokkal kapcsolatos beruházások felgyorsításával.
- 2001-ben el kell kezdeni az Európai Térségtervezési Megfigyelő Hálózat (ESPO) megvalósítását annak érdekében, hogy a Közösségi politikák regionális hatásainak elemzéséhez szükséges területi mutatók csoportját meg lehessen határozni.
- Célkitűzéseik figyelembevételével értékelní kell a különböző Közösségi politikákkal kapcsolatos övezeti besorolások összhangját (pl. NATURA 2000, kevésbé kedvezményezett mezőgazdasági területek, a Strukturális Alapok vagy állami segélyalapok által támogatható területek).

- A vidéki területeken el kell érni, hogy többféle jövedelmi forrás legyen elérhető, ideértve a Közös Mezőgazdasági Politika pénzalapjaiból azon források arányának növelését, amelyeket vidékfejlesztésre fordítanak.
- Ösztönözni kell a városi területek problémáinak megoldására irányuló helyi kezdeményezéseket; ajánlásokat kell kidolgozni a városi és a környezetileg érzékeny területek integrált fejlesztési stratégiáira.

IV. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSA ÉS AZ ELŐREHALADÁS ÉRTÉKELÉSE: LÉPÉSEK GÖTEBORG UTÁN

Előrehaladásunk ellenőrzése éves értékeléssel

A Stockholmi Európai Tanács úgy döntött, hogy a **fenntartható fejlődés mindegyik dimenzióját át kell tekinteni az Európai Tanács évenkénti tavaszi találkozásán**. Az előrehaladás mérése azt is jelenti, hogy a lisszaboni stratégia végrehajtásának értékelésére már elfogadott mutatókat ki kell egészíteni egy sor további mutatóval. Ezek a mutatók természetes módon levezethetők a Bizottság által ebben a dokumentumban javasolt hosszú távú célkitűzésekből és célokból.

Teendő

- ✓ A Bizottság az **Európai Tanács mindegyik tavaszi találkozásán be fog számolni** Összegző Jelentésében a Fenntartható Fejlődési Stratégia megvalósításában elért haladásról.
- ✓ A Bizottság e célból néhány **fő teljesítménymutatóra** tesz majd javaslatot a 2002 tavaszán megtartandó Barcelonai Európai Tanácsnak.
- ✓ Az Európai Tanács Cardiffban tartott találkozásán kezdeményezett folyamatnak – mely a **környezeti vonatkozások integrációját** jelenti az ágazati politikákba – tovább kell folytatódnia és biztosítania kell, hogy a környezetvédelem hozzájáruljon az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiájához ahhoz hasonlóan, mint amit az Átfogó Gazdaságpolitikai Irányelvek és a Foglalkoztatási Útmutató jelentett a gazdasági és társadalmi dimenziók szempontjából. Az ágazati környezetvédelmi integrációs stratégiáknak összhangban kell lenniük az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiájának megfelelő célkitűzéseivel.

A munkamódszereknek meg kell változniuk

A Közösségi jogalkotási folyamat minden szakaszában az egyes ágazatok a politikai javaslatokat úgy alakítják ki és vitatják meg, hogy nem fordítanak kellő figyelmet a különböző politikai területek közötti összefüggésekre. A Bizottság, a Tanács és a Parlament szervezeti felépítése tovább erősíti ezt a szűk, ágazati megközelítést. Mind a három intézménynek fontolóra kell vennie, hogy milyen lépéseket tehetne e probléma leküzdése érdekében.

A Bizottság javítani fog belső eljárásain, hogy következetesebb politikai javaslatokat készítsen. A Miniszterek Tanácsának és az Európai Parlamentnek is **felül kell vizsgálniuk munkamódszereiket**. A Tanácsnak meg kell változtatnia működési szerkezetét, hogy javítson az ágazati Tanácsok munkájának összehangoltságán és következetességén. Az Európai Parlament vegye fontolóra egy Fenntartható Fejlődés Bizottság felállítását, amelyik véleményezhetné az ágazati politikai javaslatok szélesebb körű hatásait. Ez a bizottság más bizottságok képviselőiből állhatna, a pénzügyi ellenőrző bizottsághoz hasonlóan.

Teendő

- ✓ A Bizottság létrehoz egy körülbelül 10 független, a nézőpontok széles körét képviselő szakértőből álló **fenntartható fejlődés „Kerekasztal”-t**. E szakértők közvetlenül a Bizottság Elnökének készítik a jelentést, kellő időben az Európai Tanács tavaszi találkozására előterjesztendő összegző jelentés előkészítéséhez, és javaslatokat tesznek a Közösségi politikák közötti összefüggések figyelembevételének javítására.

A középtávú értékelések lehetővé teszik a stratégia igazítását a hosszú távú prioritásokban bekövetkező változásokhoz

A fenntartható fejlődés természeténél fogva hosszú távú célkitűzés. Miközben az éves értékelés fontos a lendület megtartásához és korán figyelmeztet az előre nem látott nehézségekre, a rövid távú fejleményekre és részletekre fordított túlzott figyelem miatt a tágabb összefüggéseket szem elől téveszthetjük. Ezért az Európai Tanács évenkénti értékelő tevékenységét ki kell egészíteni egy bizonyos időközönként elvégzendő átfogóbb áttekintéssel mindegyik bizottsági hivatali időszak elején.

Ennek során meg kell vizsgálni, hogy a stratégia mennyire hatékony a fenntartható fejlődés elérésében. Idővel egyes problémák súlyossága vagy az intézkedések értéke megváltozhat, illetve új, sürgető problémák merülhetnek fel. A rendszeres középtávú értékelések lehetővé teszik, hogy az Unió a stratégiát ezekhez a változásokhoz, illetve a hosszú távú politikai célkitűzésekben bekövetkezett változásokhoz igazítsa.

Az értékelés nyitottá tétele az érdekcsoportok képviselői előtt megnöveli annak hitelességét és értékét. Az Unió fenntartható fejlődés elérésére irányuló erőfeszítései végső soron attól függenek, hogy a stratégiát mennyire „tekintik magukénak” széles körben az egyének és a vállalkozások, illetve a civil társadalom, a helyi és a területi önkormányzatok. A stratégia társadalmi elfogadásának esélye annál nagyobb, minél inkább a társadalom egészének képviselőivel folytatott átfogó párbeszédre alapul.

Teendő

- ✓ Az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiáját mindegyik bizottsági hivatali időszak elején **átfogóan értékelik**.
- ✓ 2002-től kezdődően a Bizottság kétévenként **Érdekképviseleti Fórumot** tart az EU Stratégia értékelésére. A Bizottság felkéri a Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy vegyen részt e konferencia szervezésében.

1. FÜGGELÉK: A LISSZABONI STRATÉGIA CÉLJAI A TÁRSADALOMPOLITIKA TERÜLETÉN

Az alábbiakban összefoglaljuk a lisszaboni, a nizzai és a stockholmi csúcstalálkozókon elfogadott kötelezettségeket.

Le kell küzdeni a szegénységet és a társadalmi kirekesztettséget

Fő célkitűzések

- A szegénység megszüntetésére döntő hatást kell gyakorolni.
- 2005 januárjára a foglalkoztatottság arányának el kell érnie a 67%-ot, 2010-re pedig a 70%-ot; 2005 januárjára a nők foglalkoztatottságának arányát úgy kell megemelni, hogy elérje az 57%-ot és 2010-re meghaladja a 60%-ot.
- 2010-re felére kell csökkenteni azon 18-24 év közöttiek számát, akiknek csak alacsonyabb középiskolai végzettségük van és nem vesznek részt továbbtanulásban és továbbképzésben.

EU-szintű intézkedések

- A társadalmi kirekesztettséget le kell küzdeni a növekedés és a foglalkoztatottság magasabb szintjeit biztosító, jobb kilátásokat kínáló gazdasági feltételek megteremtésével, valamint a társadalomba való beilleszkedés új útjainak megnyitásával.
- Meg kell erősíteni az Európai Foglalkoztatási Stratégia végrehajtását. Meg kell határozni a munka minőségének megőrzését és javítását célzó közös megközelítési módokat, s ezeket általános célkitűzésként bele kell foglalni a 2002. évi foglalkoztatási útmutatóba.
- 2001 végére be kell fejezni a meglévő jogszabályok korszerűsítésével kapcsolatos munkát, amely arra irányul, hogy a nők és a férfiak egyenlő elbánásának elve érvényesüljön a foglalkoztatás, a szakmai képzés, az előmenetel és a munkakörülmények tekintetében.
- 2001 folyamán meg kell állapodni a társadalomba való beilleszkedéssel foglalkozó programjavaslatról.
- 2001 végére meg kell állapodni a munka minőségére, illetve a társadalmi kirekeszttség leküzdésére vonatkozó mutatókról. 2002-re ki kell dolgozni a gyermekeket és egyéb eltartottakat gondozó intézményekre, valamint a családtámogató rendszerekre vonatkozó mutatókat. Ki kell dolgozni olyan mutatókat, amelyek biztosítják, hogy ne legyen fizetésbeli megkülönböztetés a férfiak és a nők között.

Foglalkozni kell a társadalom elöregedésének gazdasági és társadalmi hatásaival

Fő célkitűzések

- Biztosítani kell a nyugdíjrendszer, továbbá az egészségügyi ellátási rendszerek és az idős gondozás megfelelő működését, miközben meg kell őrizni a közfinanszírozás fenntarthatóságát és a nemzedékek közötti szolidaritást.
- A demográfiai kihívásra a foglalkoztatottság növelésével, a közdósságok csökkentésével és a szociális gondoskodás rendszereinek – köztük a nyugdíjrendszerek – átalakításával kell válaszolni.
- 2010-ig 50%-ra kell emelni az idősebb (55-64 év közötti) korú nők és férfiak átlagos foglalkoztatottsági szintjét az EU-ban.

EU-szintű intézkedések

- A nyugdíjak kérdésében élni kell a koordináció nyílt módszerének lehetőségével, illetve az Európai Tanács 2002. tavaszi találkozájára tekintettel jelentést kell készíteni a nyugdíjak minőségéről és fenntarthatóságáról a demográfiai változás fényében.
- Következetes stratégiákat és gyakorlati intézkedéseket kell meghatározni az élethosszig tartó tanulás támogatására mindenki számára.
- A Tanácsnak rendszeresen értékelnie kell a közfinanszírozás hosszú távú fenntarthatóságát, ideértve az előttünk álló demográfiai változások várható hatásait, egyrészt az átfogó gazdaságpolitikai irányelvek, másrészt a stabilitási és konvergencia programok alapján.
- 2001-ben a Laekeni Európai Tanácson mélyreható vitára kerül sor a bevándorlással, a migrációval és a menedékjoggal kapcsolatban a Tamperében elhatározottak nyomkövetésének keretében. Ebben az összefüggésben kellő figyelmet kell fordítani a harmadik országok azon állampolgárai helyzetére, akik törvényesen tartózkodnak az Unióban.
- A Tanács és a Bizottság az Európai Tanács 2002. évi tavaszi találkozájának idejére közös jelentést készít arról, hogy miként növelhető a munkaerő részvétele és miként ösztönözhető az aktív öregkor.

3.3. A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIA

(A Bizottság által közreadott változat, angol nyelven)

A SUSTAINABLE EUROPE FOR A BETTER WORLD: A EUROPEAN UNION STRATEGY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

(Communication from the Commission)

I TOWARDS A SUSTAINABLE EUROPE

„Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.” - World Commission on Environment and Development (the „Brundtland Commission”), 1987

At its meeting in Helsinki in December 1999 the European Council invited the European Commission „to prepare a proposal for a long-term strategy dovetailing policies for economically, socially and ecologically sustainable development to be presented to the European Council in June 2001.” This paper responds to that invitation. It builds on the Commission services’ consultation paper issued in March, and on the many responses to it.

Sustainable development is a global objective. The European Union has a key role in bringing about sustainable development, within Europe and also on the wider global stage, where widespread international action is required. To meet this responsibility, the EU and other signatories of the 1992 United Nations’ „Rio declaration” committed themselves, at the 19th Special Session of the United Nations’ General Assembly in 1997, to draw up strategies for sustainable development in time for the 2002 World Summit on Sustainable Development. This strategy forms part of the EU preparations for that summit.

Sustainable development - a broader long-term vision

Just over one year ago at Lisbon, the European Council set a new strategic goal for the Union: „to become the most competitive and dynamic knowledge-based economy in the world capable of sustainable economic growth with more and better jobs and greater social cohesion”. The Stockholm European Council then decided that the EU sustainable development strategy should complete and build on this political commitment by including an environmental dimension. This recognises that in the long term, **economic growth, social cohesion and environmental protection must go hand in hand.**

Sustainable development offers the European Union **a positive long-term vision** of a society that is more prosperous and more just, and which promises a cleaner, safer, healthier environment – a society which delivers a better quality of life for us, for our children, and for our grandchildren. Achieving this in practice requires that economic growth supports social progress and respects the environment, that social policy underpins economic performance, and that environmental policy is cost-effective.

Decoupling environmental degradation and resource consumption from economic and social development requires a major reorientation of public and private investment towards new,

environmentally-friendly technologies. The sustainable development strategy should be a **catalyst for policy-makers and public opinion** in the coming years and become a driving force for institutional reform, and for changes in corporate and consumer behaviour. **Clear, stable, long-term objectives** will shape expectations and create the conditions in which businesses have the confidence to invest in innovative solutions, and to create new, high-quality jobs.

To bridge the gap between this ambitious vision and practical political action, the Commission proposes that **the strategy should focus on a small number of problems which pose severe or irreversible threats** to the future well-being of European society:

The main threats to sustainable development

- Emissions of greenhouse gases from human activity are causing **global warming**. Climate change is likely to cause more extreme weather events (hurricanes, floods) with severe implications for infrastructure, property, health and nature.
- Severe threats to public health are posed by new **antibiotic-resistant strains of some diseases** and, potentially, the **longer-term effects** of the many **hazardous chemicals** currently in everyday use; threats to **food safety** are of increasing concern.
- One in every six Europeans lives in **poverty**. Poverty and social exclusion have enormous direct effects on individuals such as ill health, suicide, and persistent unemployment. The burden of poverty is borne disproportionately by single mothers and older women living alone. Poverty often remains within families for generations.
- While increases in life expectancy are obviously welcome, combined with low birth rates the resultant **ageing of the population** threatens a slowdown in the rate of economic growth, as well as the quality and financial sustainability of pension schemes and public health care. Spending could increase by up to 8% of gross domestic product in many Member States between 2000 and 2040.
- The **loss of bio-diversity** in Europe has **accelerated dramatically** in recent decades. Fish stocks in European waters are near collapse. **Waste volumes** have persistently grown faster than GDP. **Soil loss** and declining fertility are eroding the viability of agricultural land.
- **Transport congestion** has been rising rapidly and is approaching gridlock. This mainly affects urban areas, which are also challenged by problems such as inner-city decay, sprawling suburbs, and concentrations of acute poverty and social exclusion. **Regional imbalances** in the EU remain a serious concern.

Very few of these unsustainable trends are new. Attempts have been made at many levels of government and society to address them. Initiatives such as local Agenda 21 have proved to be an effective means of building a consensus for change at local level. However, these efforts have so far had only limited success due to the difficulty in changing established policies and patterns of behaviour, and in bringing the responses together in a co-ordinated way. Tackling these unsustainable trends and achieving the vision offered by sustainable development requires **urgent action**; committed and far-sighted **political leadership**; **a new approach to policymaking**; widespread **participation**; and **international responsibility**.

- **Urgent action is needed:** Now is the time to confront the challenges to sustainability. Many of the trends that threaten sustainable development result from past choices in production technology, patterns of land use and infrastructure investment, which are difficult to reverse in a short timeframe. Although the major impacts of losses in biodiversity, increased resistance to antibiotics, or climate change may be felt only after many years, by then they may be very costly or impossible to tackle.
- **Political leadership is essential:** Strong political commitment will be needed to make the changes required for sustainable development. While sustainable development will undoubtedly benefit society overall, **difficult trade-offs** between conflicting interests will have to be made. We must face up to these trade-offs openly and honestly. Changes to policy must be made in a fair and balanced way, but **narrow sectional interests must not be allowed to prevail** over the well-being of society as a whole.
- **A new approach to policymaking:** Although the Union has a wide range of policies to address the economic, environmental and social dimensions of sustainability, these have developed without enough co-ordination. **Too often, action to achieve objectives in one policy area hinders progress in another**, while solutions to problems often lie in the hands of policy makers in other sectors or at other levels of government. This is a major cause of many long-term unsustainable trends. In addition, the absence of a coherent long-term perspective means that there is too much focus on short-term costs and too little focus on the prospect of longer term „win-win” situations.
- **Action must be taken by all and at all levels:** Many of the changes needed to secure sustainable development can only successfully be undertaken at EU level. Clear examples arise in policy areas where the Community has exclusive legal competence, or where integrated European economies mean that uncoordinated action by Member States is likely to be ineffective. In other cases, action by national, regional or local governments will be more appropriate. However, **while public authorities have a key role in providing a clear long-term framework, it is ultimately individual citizens and businesses who will deliver** the changes in consumption and investment patterns needed to achieve sustainable development.
- **A responsible partner in a globalised world:** Many of the challenges to sustainability require global action to solve them. Climate change and biodiversity are obvious examples. The Commission believes that developed countries must take the lead in pursuing sustainable development, and calls on other developed countries to accept their responsibilities as well. The Commission believes that **the EU should start by putting its own house in order**, to provide international leadership and as a first step towards achieving global sustainability. As EU production and consumption have impacts beyond our borders, we must also ensure that all our policies help prospects for sustainable development at a global level.

To meet these challenges the Commission proposes an EU strategy in three parts:

- 1: A set of **cross-cutting proposals and recommendations** to improve the effectiveness of policy and make sustainable development happen. This means making sure that different policies reinforce one another rather than pulling in opposite directions.

- 2: A set of **headline objectives and specific measures** at EU level to tackle the issues which pose the biggest challenges to sustainable development in Europe.
- 3: Steps to **implement the strategy and review its progress**.

II MAKING SUSTAINABLE DEVELOPMENT HAPPEN: ACHIEVING OUR AMBITIONS

To achieve sustainable development requires changes in the way policy is made and implemented, both at EU level and in Member States. This in turn requires clear commitment at the highest level. This section makes a number of proposals aimed at securing more effective responses to the challenges we face.

Improve policy coherence

Sustainable development should become the central objective of all sectors and policies. This means that policy makers must identify likely spillovers – good and bad – onto other policy areas and take them into account. **Careful assessment of the full effects** of a policy proposal must include estimates of its economic, environmental and social impacts inside and outside the EU. This should include, where relevant, the effects on gender equality and equal opportunities. It is particularly important to identify clearly the groups who bear the burden of change so that policy makers can judge the need for measures to help these groups to adapt. Assessments should take a more consistent approach and employ expertise available from a wide range of policy areas.

To assess proposals systematically **better information is needed**. For example, the implications of an ageing population are still imperfectly understood, as are the implications for bio-diversity and public health of some types of environmental pollution or of chemicals such as endocrine disrupters. However, in line with the precautionary principle, lack of knowledge must not become an excuse for lack of action or for ill-considered action. Risk and uncertainty are a part of life. The role of science and research is to help identify the nature of the risks and uncertainties we face, so as to provide a basis for solutions and political decisions. Policy makers have a responsibility to manage risk effectively, and to explain its nature and extent clearly to the public.

Action

- ✓ All policies must have sustainable development as their core concern. In particular, forthcoming reviews of Common Policies must look at how they can contribute more positively to sustainable development:
- ✓ The mid-term review of the Common Agricultural Policy in 2002 should reward quality rather than quantity by, for example, encouraging the organic sector and other environmentally-friendly farming methods and a further shift of resources from market support to rural development.
- ✓ The Common Fisheries Policy should promote the sustainable management of fish stocks in the EU and internationally, while securing the long-term viability of the EU fishing industry and protecting marine ecosystems.

- ✓ The Common Transport Policy should tackle rising levels of congestion and pollution and encourage use of more environmentally-friendly modes of transport.
- ✓ The Cohesion Policies need to improve their targeting of the least developed regions and those with the most acute structural problems – such as urban decay and the decline of the rural economy – and the groups in society most vulnerable to persistent social exclusion.
- ✓ The Commission will submit an action plan to improve regulation to the Laeken European Council in December. This will include mechanisms to ensure that all major legislative proposals include an **assessment of the potential economic, environmental and social benefits and costs of action or lack of action, both inside and outside the EU**. The Council and Parliament should amend legislative proposals in the same spirit.

Getting prices right to give signals to individuals and businesses

Market prices have a powerful influence on the behaviour of individuals and businesses. Market reforms to get prices right can create new business opportunities to develop services and products that ease pressure on the environment and fulfil social and economic needs. Sometimes, this means public money for services which would otherwise not be supplied, such as essential public services in sparsely populated areas. More often, the issue is one of **removing subsidies that encourage wasteful use of natural resources**, and putting a price on pollution. Changing prices in this way provides a permanent incentive for the development and use of safer, less polluting technologies and equipment, and will often be all that is needed to tip the balance in their favour.

Action

- ✓ The Commission will give priority in its policy and legislative proposals to **market-based approaches** that provide price incentives, whenever these are likely to achieve social and environmental objectives in a flexible and cost effective way.

Invest in science and technology for the future

Our continued long-term prosperity depends critically on advances in knowledge and technological progress. Without these investments, adjustment to sustainable development will have to happen much more through changes in our consumption patterns. By promoting innovation, new technologies may be developed that use fewer natural resources, reduce pollution or risks to health and safety, and are cheaper than their predecessors. The EU and Member States should **ensure that legislation does not hamper innovation** or erect excessive non-market barriers to the dissemination and use of new technology.

Public funding to support technological change for sustainable development should focus on basic and applied research into safe and environmentally-benign technologies, and on benchmarking and demonstration projects to stimulate faster uptake of new, safer, cleaner technologies. Public procurement policies – provided they are not a cover for protectionism – are an additional means to accelerate the spread of new technology. A „green purchasing initiative” from the private sector could similarly increase the use of environmentally-benign products and services.

Action

- ✓ The Community should fully exploit the potential of the next Community Framework Programme for Research to support research activities related to sustainable development as a part of the European Research Area.
- ✓ Drawing on the guidance document the Commission will issue shortly, Member States should consider how to make **better use of public procurement** to favour environmentally-friendly products and services.
- ✓ The Commission will encourage **private sector initiatives** to incorporate environmental factors in their purchasing specifications.
- ✓ The Commission invites industry to identify what it considers the major obstacles to the development and wider use of new technologies in sectors such as energy, transport and communications.
- ✓ The Community should contribute to establishing by 2008 a European capacity for global monitoring of environment and security (GMES)

Improve communication and mobilise citizens and business

Although science and scientific advice are a key input to decision making, public confidence in its objectivity has been shaken by events such as recent human and animal health scares. There are concerns that the policy responses have been driven more by narrow sectional interests than the wider interests of society. This perception is part of a wider malaise. Many believe that policy has become too technocratic and remote, and is too much under the influence of vested interests. To tackle this rising disaffection with the political process, policy making must become more open.

An open policy process also allows any necessary trade-offs between competing interests to be clearly identified, and decisions taken in a transparent way. **Earlier and more systematic dialogue** – in particular with representatives of consumers, whose interests are too often overlooked – may lengthen the time taken to prepare a policy proposal, but should improve the quality of regulation and accelerate its implementation. The views of those from outside the Union should also be sought.

Widespread popular „ownership” of the goal of sustainable development depends not only on more openness in policy-making but also on the perception that individuals can, through their own actions, make a real difference. For example, local Agenda 21 has been effective at promoting sustainable development at the local level. The education system also has a vital role to play in promoting better understanding of the aim of sustainable development, fostering **a sense of individual and collective responsibility**, and thereby encouraging changes in behaviour.

Public policy also has a key role in encouraging a greater sense of corporate social responsibility and in establishing a framework to ensure that businesses integrate environmental and social considerations in their activities. Some of the most far sighted businesses have realised that **sustainable development offers new opportunities** and have begun to adapt their investments accordingly. Business should be encouraged to take a proactive approach to sustainable development in their operations both within the EU and elsewhere.

Action

- ✓ The Commission's forthcoming White Paper on Governance will include proposals on **wide-ranging consultation of stakeholders** from within and outside the Union, typically including a public hearing, before tabling any major policy proposal. Reviews of major policies will similarly seek to obtain the views of stakeholders.
- ✓ All publicly-quoted companies with at least 500 staff are invited to publish a „**triple bottom line**” in their annual reports to shareholders that measures their performance against economic, environmental and social criteria. EU businesses are urged to demonstrate and publicise their world-wide adherence to the OECD guidelines for multi-national enterprises, or other comparable guidelines.
- ✓ Member States should consider how their **education systems** can help develop wider understanding of sustainable development.

Take enlargement and the global dimension into account

The EU strategy should look beyond the Union's present borders to be relevant for the countries which will join the Union during the coming years. These future Member States face many of the same problems, but also have a number of distinctive features. For example, they have much richer bio-diversity. However, economic and social disparities will be wider in an enlarged Union. The new Member States will have much larger agricultural populations on average, and a backlog of investment in infrastructure and in production technology. Future reforms of Community policy will have to take account of these differences. Candidate countries should be actively involved in implementing this strategy.

Moreover, many EU policies influence prospects for sustainability far beyond the borders of the Union, and EU production and consumption increase the pressure on shared global environmental resources. It is therefore important to ensure that measures we take to move towards sustainable development in Europe contribute towards sustainable development in the rest of the world. Our **policies – internal and external – must actively support efforts by other countries** – particularly those in the developing world – to achieve development that is more sustainable.

To make an effective contribution to achieving global sustainable development the EU and its Member States need to co-operate effectively with other countries and international institutions, including the OECD, the World Trade Organisation, the International Labour Organisation, the International Monetary Fund, the World Bank, and the United Nations Environment Programme. The role of the EU in helping to achieve sustainable development in this wider context will be dealt with comprehensively by our preparations for the Rio + 10 Summit in South Africa in 2002.

Action

- ✓ The Commission will present a Communication in the first half of 2002 further setting out its views on **how the Union should contribute to global sustainable development**, in advance of the World Summit on Sustainable Development (Rio+10) in Johannesburg. Among other issues, this Communication should address the question of mobilising additional financial resources for development aid, in particular to reduce global poverty.

III SETTING LONG-TERM OBJECTIVES AND TARGETS: IDENTIFYING PRIORITIES FOR ACTION

Action is needed across a wide range of policies

The main challenges to sustainable development identified above cut across several policy areas. Accordingly, a **comprehensive, cross-sectoral approach** is needed to address these challenges. Concrete actions in specific policy areas should be built on the policy principles set out in the previous section. Reforms to existing Community policies must aim to maximise their contribution to the strategic objectives of the EU strategy for sustainable development.

Recent European Councils at Lisbon, Nice and Stockholm have already agreed objectives and measures to tackle two of the six issues that pose the biggest challenges to sustainable development in Europe: **combating poverty and social exclusion**, and **dealing with the economic and social implications of an ageing society**. This strategy does not propose new actions in these areas. However, these objectives are an integral part of the EU Strategy for Sustainable Development and are set out in Annex 1 below.

For the remaining four issues, the Commission proposes the following set of priority objectives and measures at EU level. Meeting these objectives will also require action to be taken by Member States, both in their domestic policies, and in the decisions taken by the Council on changes to Community policies. The Commission will report on progress in meeting all the goals of the strategy in its report to the annual Spring European Council (the Synthesis Report).

Limit climate change and increase the use of clean energy

Headline objectives

- The EU will meet its Kyoto commitment. However, Kyoto is but a first step. Thereafter, the EU should aim to reduce atmospheric greenhouse gas emissions by an average of 1% per year over 1990 levels up to 2020.
- The Union will insist that the other major industrialised countries comply with their Kyoto targets. This is an indispensable step in ensuring the broader international effort needed to limit global warming and adapt to its effects.

Measures at EU level

- Adoption of energy products tax directive by 2002. Within two years of this, the Commission will propose more ambitious environmental targets for energy taxation aiming at the full internalisation of external costs, as well as indexation of minimum levels of excise duties to at least the inflation rate.
- Phase out subsidies to fossil fuel production and consumption by 2010. Where necessary, put in place flanking measures to help develop alternative sources of employment. Analyse whether there is a need to create a stockpile of coal reserves, and whether or not we should maintain a minimum level of subsidised production for security of supply reasons. Commission proposal in 2001 for adoption by Council before the expiry of the ECSC Treaty in July 2002. Take account of the specific situation of some candidate countries in the accession treaties.

-
- Greenhouse gas emission reduction measures based on the outcome of the European Climate Change Programme. Specifically, the Commission will propose by end-2001 a proposal for the creation of a European CO₂ tradable permits system by 2005.
  - Alternative fuels, including biofuels, should account for at least 7% of fuel consumption of cars and trucks by 2010, and at least 20% by 2020. The Commission will make a proposal in 2001 for adoption in 2002.
  - Clear action to reduce energy demand, through, for example, tighter minimum standards and labelling requirements for buildings and appliances to improve energy efficiency.
  - More support to the research, development and dissemination of technology on:
    - clean and renewable energy resources
    - safer nuclear energy, namely the management of nuclear waste.

Address threats to public health

Headline objectives

- Make food safety and quality the objective of all players in the food chain.
- By 2020, ensure that chemicals are only produced and used in ways that do not pose significant threats to human health and the environment.
- Tackle issues related to outbreaks of infectious diseases and resistance to antibiotics.

Measures at EU level

- Improve consumer information and awareness, including through education, and clear labelling of food.
- Creation of a European Food Authority in 2002.
- Improve capacity to monitor and control health impacts of certain substances (for example dioxins, toxins, pesticides) in food and the environment, especially their effects on children.
- Reorient support from the Common Agricultural Policy to reward healthy, high-quality products and practices rather than quantity; following on from the 2002 evaluation of the tobacco regime, adapt the regime so as to allow for a phasing out of tobacco subsidies while putting in place measures to develop alternative sources of income and economic activity for tobacco workers and growers and decide an early date accordingly.
- Develop by 2003 a comprehensive Community strategy to promote health and safety at work, to achieve a substantial reduction in work accidents and professional illness.
- All legislation to implement the new chemicals policy in place by 2004.

- The Commission will present by the end of 2001 a European action plan to slow resistance to antibiotics, through improving information, phasing out their use as growth promoters in agriculture, and better control of the use of antibiotics in human, animal, and plant care.
- Create by 2005 a European capacity to monitor and control outbreaks of infectious diseases.

Manage natural resources more responsibly

Headline objectives

- Break the links between economic growth, the use of resources and the generation of waste.
- Protect and restore habitats and natural systems and halt the loss of biodiversity by 2010.
- Improve fisheries management to reverse the decline in stocks and ensure sustainable fisheries and healthy marine ecosystems, both in the EU and globally.

Measures at EU level

- Develop an Integrated Product Policy in co-operation with business to reduce resource use and the environmental impacts of waste.
- EU legislation on strict environmental liability in place by 2003.
- The Commission will establish a system of biodiversity indicators by 2003.
- The Commission will propose a system of resource productivity measurement to be operational by 2003.
- In the mid-term review of the Common Agricultural Policy, improve the agri-environmental measures so that they provide a transparent system of direct payments for environmental services.
- In the 2002 review of the Common Fisheries Policy, remove counter-productive subsidies which encourage over-fishing, and reduce the size and activity of EU fishing fleets to a level compatible with worldwide sustainability, while addressing the consequent social problems.

Improve the transport system and land-use management

Headline Objectives

- Decouple transport growth significantly from growth in Gross Domestic Product in order to reduce congestion and other negative side-effects of transport.
- Bring about a shift in transport use from road to rail, water and public passenger transport so that the share of road transport in 2010 is no greater than in 1998 (the most recent year for which data are available).

-
- Promote more balanced regional development by reducing disparities in economic activity and maintaining the viability of rural and urban communities, as recommended by the European Spatial Development Perspective.

Measures at EU level

- The Commission will propose in 2002 a framework for transport charges to ensure that by 2005, prices for different modes of transport, including air, reflect their costs to society.
- Implement in 2003 a framework ensuring through the use of intelligent transport systems the interoperability of payment systems for road transport; promote further technological progress enabling the introduction of road pricing.
- Give priority to infrastructure investment for public transport and for railways, inland waterways, short sea shipping and intermodal operations. In particular, the Commission will propose in 2001, for adoption in 2003, a revision of the guidelines for the Transeuropean transport networks, and will promote, in the mid-term review of the Structural Fund programmes, a marked reduction in the share of finance given to road transport.
- Improve transport systems by addressing missing transport links, developing open markets and co-operation at EU level (e.g. railway liberalisation, air traffic systems). European Single Sky to be operational by 2004.
- Promote teleworking by accelerating investments in next generation communications infrastructure and services.
- In 2001, start the implementation of the European Spatial Planning Observatory Network (ESPON) in order to define a set of territorial indicators to analyse the regional impacts of Community policies.
- Assess the coherence of the zoning of different Community policies, taking account of their objectives (e.g. NATURA 2000, less-favoured agricultural areas, areas eligible under the Structural Funds or for State Aids).
- Diversify income sources in rural areas, including by increasing the proportion of Common Agricultural Policy funds directed to rural development.
- Encourage local initiatives to tackle the problems faced by urban areas; produce recommendations for integrated development strategies for urban and environmentally-sensitive areas.

IV IMPLEMENTING THE STRATEGY AND REVIEWING PROGRESS: STEPS AFTER GOTHENBURG

Annual stocktaking checks our progress

The Stockholm European Council decided that **all dimensions of sustainable development should be reviewed at the annual Spring European Council**. Measuring progress will imply adding a number of indicators to those already agreed for monitoring the Lisbon strategy. These indicators flow naturally from the long-term objectives and targets the Commission is proposing in this document.

Action

- ✓ The Commission will **report to each Spring European Council** in its Synthesis Report on progress in implementing the Sustainable Development strategy.
- ✓ The Commission will propose a small number of **headline performance indicators** for this purpose to the Barcelona European Council in Spring 2002.
- ✓ The process of **integration of environmental concerns** in sectoral policies, launched by the European Council in Cardiff, must continue and provide an environmental input to the EU Sustainable Development strategy, similar to that given for the economic and social dimensions by the Broad Economic Policy Guidelines and the Employment Guidelines. The sectoral environmental integration strategies should be consistent with the specific objectives of EU Sustainable Development strategy.

Working methods need to change

At all stages of the Community legislative process, policy proposals in individual sectors are developed and discussed without paying sufficient attention to the linkages between different policy areas. The way the Commission, Council and Parliament are organised reinforces this narrow, sectoral approach. All three institutions should consider what steps they can take to overcome this weakness.

The Commission will improve its internal procedures to deliver more consistent policy proposals. The Council of Ministers and the European Parliament should also **review their working methods**. The Council should change its structures to improve the co-ordination and consistency of the work of the sectoral Councils. The European Parliament should consider creating a Sustainable Development committee to give a view on the wider implications of sectoral policy proposals. This committee could consist of representatives of other committees, as is the case with the financial control committee.

Action

- ✓ The Commission will establish a **sustainable development „Round Table”** of about 10 independent experts offering a broad range of views, who will report directly to the Commission President in time for the preparation of the Commission's synthesis report to the Spring European Council and make recommendations to improve the coherence of Community policies.

Medium-term reviews allow us to adapt the strategy to changes in long-term priorities

Sustainable development is by its nature a long-term objective. While annual stocktaking is important to maintain momentum and give early warning of unforeseen difficulties, too much focus on short-term developments and details may cause us to lose sight of the bigger picture. For this reason, the European Council's annual exercise should be periodically complemented by a more comprehensive review at the beginning of each Commission's term of office.

This should examine the strategy's effectiveness in achieving sustainable development. Over time, the severity of some problems – or the value of some measures – may change, and new, more pressing problems may emerge. Regular medium-term reviews will permit the Union to adapt the strategy to these changes and to changes in our long-term policy objectives.

Opening the review to stakeholders will increase its credibility and value. The Union's efforts to achieve sustainable development ultimately depend on widespread „ownership” of the strategy by individuals and businesses, as well as civil society and local and regional authorities. Prospects for public acceptance of the strategy will be greater, the more it is based on comprehensive dialogue with representatives of society at large.

Action

- ✓ The EU Strategy for Sustainable Development will be **comprehensively reviewed** at the start of each Commission's term of office.
- ✓ Starting in 2002, the Commission will hold a two-yearly **Stakeholder Forum** to assess the EU Strategy. The Commission invites the Economic and Social Committee to join it in organising this conference.

ANNEX 1: THE GOALS OF THE LISBON STRATEGY IN THE FIELD OF SOCIAL POLICY

The commitments made at the Lisbon, Nice and Stockholm summits are summarised below.

Combat poverty and social exclusion

Headline objective

- Make a decisive impact on the eradication of poverty.
- Raise the employment rate to 67% for January 2005 and to 70% by 2010; increase the number of women in employment to 57% for January 2005 and to more than 60% by 2010.
- Halve by 2010 the number of 18 to 24 years olds with only lower secondary education who are not in further education and training.

Measures at EU level

- Combat social exclusion by creating the economic conditions for greater prosperity through higher levels of growth and employment, and by opening up new ways of participating in society.
- Strengthen the implementation of the European Employment Strategy. Define common approaches to maintaining and improving the quality of work which should be included as a general objective in the 2002 employment guidelines.
- Complete work by the end of 2001 on updating existing legislation on implementing the principle of equal treatment of men and women as regards access to employment, vocational training and promotion and working conditions.
- Agree in the course of 2001 the proposal for a social inclusion programme.
- Agree by the end of 2001 indicators on quality in work and for combating social exclusion. Develop indicators on the provision of care facilities for children and other dependants and on family benefit systems by 2002. Develop indicators to ensure that there are no discriminatory pay differentials between men and women.

Deal with the economic and social implications of an ageing society

Headline objectives

- Ensure the adequacy of pension systems as well as of health care systems and care of the elderly, while at the same time maintaining sustainability of public finances and inter-generational solidarity.
- Address the demographic challenge by raising employment rates, reducing public debt and adapting social protection systems, including pension systems
- Increase the average EU employment rate among older women and men (55-64) to 50% by 2010.

Measures at EU level

- Use the potential of the open method of co-ordination in the field of pensions and prepare a report on the quality and sustainability of pensions in the light of demographic change in view of the Spring European Council 2002.
- Identify coherent strategies and practical measures with a view to fostering lifelong learning for all.
- The Council should regularly review the long-term sustainability of public finances, including the expected changes caused by the demographic changes ahead, both under the broad economic policy guidelines and in the context of stability and convergence programmes.
- An in-depth discussion will take place at the Laeken European Council in 2001 on immigration, migration and asylum within the framework of the Tampere follow-up. In this connection, due attention should be given to the position of third-country nationals legally residing in the Union.
- The Council and the Commission to report jointly, in time for the Spring European Council in 2002, on how to increase labour force participation and promote active ageing.

HIVATKOZÁSOK, KIADVÁNYOK

- Brown, L. B., 1981: Building a Sustainable Society. W. W. Nothorn and Co., New York
- Brundtland, G. H. et al., 1987: Our Common Future. Oxford University Press, Oxford - New York (Megjelent magyar nyelven: Közös Jövönk. Mezőgazdasági Kiadó, szerk.: Persányi M., 1988)
- Bulla M., Faragó T., Nathon I. (szerk.), 1992: Az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciája: tények és adatok. ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia Magyar Nemzeti Bizottság, Budapest
- Bulla M., Foltányi Zs., Moser J., Varga É., Varga J. (szerk.), 1993: Feladatok a XXI. századra, az ENSZ Környezet és Fejlődés Világkonferencia dokumentumai. Föld Napja Alapítvány, Budapest
- Carson R., 1962: Silent Spring. (Megj. magyar nyelven: Néma tavasz. Katalizátor iroda, 1995, Budapest)
- CEC, 2001: A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development. Communication from the Commission. COM(2001) 264 final, Commission of the European Communities, Brussels
- CEC, 2001: European Governance, White Paper. COM(2001) 428 final, Commission of the European Communities, Brussels
- Csanády R. A., Pomázi I., Szabó T. (szerk.), 1997: A fenntarthatóság felé: az Európai Unió Ötödik Környezetvédelmi Akcióprogramja (az EU-program magyar nyelvű kiadása). KTM, Budapest
- Daly, H., 1991: Steady-state Economics. Island Press, Washington D.C.
- Dodds, F., 2000: Earth Summit - 2002: A New Deal. Earthscan, London and Sterling, VA
- EEAC, 2001: Greening sustainable development strategies: proposals by the European Environmental Advisory Councils for the EU Sustainable Development Strategy
- Faragó T., Gyulai I. (szerk.), 1994: Az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciáján elfogadott 'Feladatok a XXI. századra' című program áttekintése. Fenntartható Fejlődés Bizottság, Budapest
- Faragó T. et al., 1998: Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése: Kiotói Jegyzőkönyv az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményéhez és a hazai feladatok. Fenntartható Fejlődés Bizottság, Budapest
- Faragó T., 2001: A földi környezet változása: tudomány és politika. Info-Társadalomtudomány, 52. szám, 15-22, Országgyűlési Könyvtár, Budapest
- F. Nagy Zs. et al. (szerk.), 1995: A fenntartható fejlődés programja: a környezetvédő mozgalmak nézőpontja a fenntartható fejlődés programjáról. Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest
- Gyulai I., 1999: A fenntartható fejlődés. Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány, Miskolc
- Hontelez, J.; Molin, K., 2001: Az Európai Unió elkötelezettsége a fenntartható fejlődésért. Magyar nyelvű kiadása: Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest
- Kerekes S., Kiss K., 1998: EU csatlakozásunk környezetvédelmi feltételei és következményei. Magyarország az ezredfordulón. MTA Stratégiai kutatások. Zöld belépő, 59. szám, Budapest

- Kerényi A., 1995: Általános környezetvédelem: globális gondok, lehetséges megoldások. Mozaik, Szeged
- Láng I. (szerk.), 1998: EU-csatlakozásunk környezeti szempontból. Európai Tükör, 1998, III. 2. szám, Budapest
- Láng I., 2001: Stockholm - Rió - Johannesburg: Lesz-e új a Nap alatt a környezetvédelemben? Magyar Tudomány, 2001, 1415-1422
- Magyar Nemzeti Bizottság, 1991: Nemzeti beszámoló az ENSZ 1992. évi Környezet és Fejlődés Világkonferenciájára. ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia MNB, Budapest
- Meadows, D. H. et al., 1972: The limits of growth. Universe Books, New York
- Meskó A., 2000: Átmenet a fenntarthatósághoz a 21. században. Magyar Tudomány, 2000, 1252-1260
- OECD, 1997: Guiding the Transition to Sustainable Development: A Critical Role for the OECD. (Megj. magyar nyelven: Az átmenet irányítása a fenntartható fejlődés felé. Szerk.: Nemes Cs., Pomázi I., KTM, 1998)
- OECD, 1998: Eco-efficiency, OECD, Paris
- OECD, 2001: Sustainable development - critical issues. OECD, Paris
- OECD, 2001: Policies to enhance sustainable development. OECD, Paris
- Pomázi I., Szabó E. (szerk.), 2001: Környezeti előrettekintés, stratégia és kulcsmutatók az OECD-ben, Környezetvédelmi Minisztérium, Budapest
- Világ Tudományos Akadémiái, 2000: „Transition to Sustainability” (Átmenet a fenntarthatóság felé), Világ Tudományos Akadémiáinak Nyilatkozata, Tokió

AZ EU STRATÉGIÁVAL KAPCSOLATBAN HIVATKOZOTT INTÉZMÉNYEK, POLITIKÁK, PROGRAMOK

Action Plan – cselekvési terv, akcióterv
 Agenda 21 — Feladatok a XXI. századra (az ENSZ fenntartható fejlődési programja)
 Broad Economic Policy Guidelines — Átfogó Gazdaságpolitikai Irányelvek
 Candidate Countries — tagjelölt országok
 Cohesion Policy — Kohéziós Politika
 Commission (of the European Communities) ~ European Commission
 Common Agricultural Policy (CAP) — Közös Mezőgazdasági Politika
 Common Fisheries Policy — Közös Halászati Politika
 Common policy, Community policy — közös politika, közösségi politika
 Common Transport Policy — Közös Közlekedési Politika
 Community ~ European Community
 Community Framework Programme for Research — Közösségi Kutatási Keretprogram
 Council, Council of Ministers — Tanács, Miniszterek Tanácsa
 Economic and Social Committee — Gazdasági és Szociális Bizottság
 Employment Guidelines — Foglalkoztatási Útmutatók
 Environmental Action Programme — Környezetvédelmi Akcióprogram
 Environmentally Sensitive Area — környezetileg érzékeny terület
 European Climate Change Programme — Európai Éghajlatváltozási Program
 European Coal and Steel Community (ECSC) — Európai Szén- és Acélközösség
 European Commission — Európai Bizottság
 European Community — Európai Közösség
 European Council — Európai Tanács
 European Employment Strategy — Európai Foglalkoztatási Stratégia
 European Food Authority — Európai Élelmiszerhatóság
 European Investment Bank — Európai Beruházási Bank
 European Parliament — Európai Parlament
 European Research Area — Európai Kutatási Térség
 European Single Sky — Egységes Európai Légtér
 European Spatial Development Perspective
     — Európai Térségfejlesztési Perspektíva (Távlati Terv)
 European Spatial Planning Observatory Network (ESPON)
     — Európai Térségtervezési Megfigyelő Hálózat
 European Union — Európai Unió
 Food Law Regulation — Élelmiszer Jogi Szabályozás
 General Affairs Council — Általános Ügyek Tanácsa
 Global environmental governance — globális környezetvédelmi kormányzás (irányítás)
 Global Monitoring of Environment and Security (GMES)
     — Globális Környezeti és Biztonsági Monitoring (Rendszer)
 Gross Domestic Product — bruttó hazai termék
 Guidelines — útmutató, útmutatás
 Indicator; key indicators; performance indicators
     — mutató, mutatószám; fő mutatók; teljesítménymutatók
 Integrated Product Policy — Integrált Termékpolitika

Integration strategies, sectoral environmental integration strategies
— ágazati környezetvédelmi integrációs stratégiák

International Labour Organisation — Nemzetközi Munkaügyi Szervezet

International Monetary Fund — Nemzetközi Valutaalap

Kyoto commitment — kiotói kötelezettségvállalás

Lisbon Strategy — Lisszaboni Stratégia

Member States — tagállamok

Official Development Aid — Hivatalos Fejlesztési Segély

Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD)
— Gazdasági Együtműködési és Fejlesztési Szervezet

Parliament ~ European Parliament

Rio+10 Summit — Rio+10 Csúcstalálkozó

Rio Declaration — Riói Nyilatkozat

Special Session of the United Nations General Assembly
— ENSZ Közgyűlés Rendkívüli Ülésszaka

Stakeholder Forum – Érdekképviselői Fórum

Structural Fund — Strukturális Alap

Sustainable Development „Round Table” — Fenntartható Fejlődés Kerekasztal

Sustainable Development Committee — Fenntartható Fejlődés Bizottság

Sustainable Development Strategy — Fenntartható Fejlődési Stratégia

Synthesis Report — Összegző Jelentés

Transeuropean Transport Network (TEN) — Transz-európai Közlekedési Hálózat

United Nations Environment Programme — Egyesült Nemzetek Környezeti Programja

White Paper on Governance — Fehér Könyv a Kormányzásról (az irányításról)

World Bank, the - a Világbank

World Commission on Environment and Development
— Környezet és Fejlődés Világbizottság

World Summit on Sustainable Development — Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó

World Trade Organisation (WTO) — Kereskedelmi Világszervezet

RÖVIDÍTÉSEK

CAP	Common Agricultural Policy Közös Mezőgazdasági Politika
ECSC	European Coal and Steel Community Európai Szén- és Acélközösség (ESZAK)
ESPON	European Spatial Planning Observatory Network Európai Térségtervezési Megfigyelő Hálózat
EU	European Union Európai Unió
GDP	Gross Domestic Product bruttó hazai termék
GEF	Global Environment Facility Globális Környezeti Alap
GMES	Global Monitoring of Environment and Security Globális Környezeti és Biztonsági Monitoring (Rendszer)
GMO	genetically modified organism genetikailag módosított (élő) szervezet
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet
TEN	Transeuropean Transport Network Transz-európai Közlekedési Hálózat
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia
UNDP	United Nations Development Programme ENSZ Fejlesztési Programja
UNEP	United Nations Environment Programme ENSZ Környezeti Programja
UNGASS	UN General Assembly Special Session ENSZ Közgyűlés Rendkívüli Ülésszaka
WBCSD	World Business Council on Sustainable Development Fenntartható Fejlődés Üzleti Világtanács
WRI	World Resources Institute Világ Erőforrások Intézet
WSSD	World Summit on Sustainable Development Fenntartható Fejlődési Világtalálkozó
WTO	World Trade Organisation Kereskedelmi Világszervezet
WWF	World Wide Fund for Nature Világ Természetvédelmi Alap

NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS
A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS JEGYÉBEN ÉS
AZ EURÓPAI UNIÓ
FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁJA

Kiadja:
Fenntartható Fejlődés Bizottság

Felelős szerkesztő:
Faragó Tibor
a Fenntartható Fejlődés Bizottság titkára

A kiadásért felel:
Lánszki Imre
Környezetvédelmi Minisztérium

ISSN 1218 1587
ISBN 963 00 9433 9

Készült:
Passzer Print Nyomda – 2002